БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 27 (8249)
ФЕВРАЛИИН 1
ПЯТНИЦА
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Фестивальда эрхимээр бэлдэхэ

Манай Эхэ ороной столица Москва хотодо бүхы дэлхэйн орон бүхэнэй залуушуулай болон студентнэрэй түлөөлэгшэд сугларжа, өөһэдынгөө заншалта ехэ найр наада — фестиваль ерэхэ зун үнгэргэхэ юм. Бүхэдэлхэйн фестивалиин болохоһоо урда тээ манай ороной залуушуулай фестиваль мүн лэ Москвада үнгэргэгдэхэ байна. Энэ хадаа залуушуулай оюун бэлигыень бүри хүгжөөхэ, сүлөөтэй сагыень эрхим һайнаар үнгэргэхэ, тэдэнэй дунда соёл болбосоролой хүдэлмэри ябуулха, тэрэшэлэн Бүхэдэлхэйн фестивальда эрхимээр бэлдэхэ ехэхэн удхашанартай хэмжээ ябуулга мүн.

Уранһайханай конкурсда, спортивна мүрысөөндэ илажа гараһан бэлиг шадабари түгэлдэр залуу хүдэлмэришэдтэ, колхознигуудта, студентнэртэ, интеллигенцидэ тус фестивальда хабаадалсаха эрхэ олгогдохо байна.

Манай республикын хүбүүд, басагад бүхы оронойнгоо залуушуултай хамта фестивальдаа эдэбхитэйгээр бэлдэжэ эхилэнхэй. Фестивалиин угтамжа болгон залуушуулай һайндэр олохон предприяти, организаци, колхоз, МТС-үүд болон аймагуудаар үнгэргэгдөө. Энэ үе соо уранһайханай самодеятельностьда, спортивна мүрысөөндэ залуушуул бүри олоороо хабаадаа, гэгээрэлэй олохон эмхи зургаануудай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжараа. Һонирхолтой наада, аяншалга, спортивна мүрысөө хэхэдээ, кружогуудай хүдэлмэри эмхидхэхэдээ, сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэдөө залуушуул өөһэдынгөө ухаанһаа үүсхэл, эдэбхи ехээр гаргадаг болоо.

Олохон предприяти, эмхи зургаанууд, һуралсалай газарнууд фестивальда бэлэдхэжэ байнхай. Улан-Удын паровозо-вагон бүтээлгын Ленинэй орденто заводто болоһон залуушуулай фестивалиие алишье талаһаань һайшаамаар байна. Завод дээрэ болоһон фестивалиие тэндэхи залуушуул ажалай бэлэгээр угтаһан юм. Токарь Тамара Руфина, слесарь Михаил Трекин, зэдшэ Григорий Афанасьев ба бусад уранһайханай самодеятельностьда эдэбхитэйгээр хабаадалсахаһаа гадна, ажал дээрээ үдэр бүри амжалта туйлана. Заводойнгоо культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулхын тула комсомольско, профсоюзна, физкультурна организацинууд горьтойхон хүдэлмэри хэжэ, олон хүнэй хабаадалгатайгаар залуушуулай карнавал, спортивна мүрысөө үнгэргөө.

Кударын, Кабанскын, Прибайкальскын, Түнхэнэй аймагуудай олон колхозуудаар фестивальда һайнаар бэлдэнэ. Кударын аймагай Тамирай хүдөөгэй клуб дуу, хатар, хүгжэм бэлдэжэ байнхай. Клубайнь хүдэлмэридэ Маленковой нэрэмжэтэ колхозой правлени горьтойхон туһаламжа үзүүлнэ. Хүгжэмэй элдэб хэрэгсэлнүүдые абахыень, мүн нааданай хубсаһа оёхыень колхоз 11 мянган түхэриг клубта үгэхэ болоо. Тус аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз мүн лэ хүдөөгэй клубта туһаламжа ехээр үзүүлдэг юм.

Прибайкальска аймагта уранһайханай 13 коллективүүд байгуулагдаад, фестивальда бэлэдхэжэ байна. Тэндэ хамтадаа 500 гаран хүн хабаадана. Кабанскын аймагай Культурын байшангай дэргэдэ дуунай ба хатарай ансамбль эмхидхэгдэжэ, аймагай хэдэн колхозуудаар концерт амжалтатайгаар харуулагдаһан байна.

Профсоюзна болон комсомольско организацинуудай, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай нягта холбоотойгоор хүдэлһэн газарта фестивальда бэлэдхэл хангалтатайгаар үнгэрнэ. Гэбэшье, энэ шухала хэрэгтэ зарим аймагуудта хайша хэрэгээр хандана. Мухаршэбэрэй, Байкало-Кударын, Зэдын, Хориин аймагуудта фестивалиин бэлэдхэлдэ анхаралаа үшөөл багаар табина, залуушуулай дунда болохоёо байгаа фестивалиин удхашанар тухай ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагданагүй.

Дээрэ дурсагдаһан аймагуудай олон колхозуудта залуушуулай фестиваль үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитедүүд мүнөө болотор байгуулагдаагүй, фестивальда бэлэдхэхэ ямаршье хүдэлмэри хэгдээгүй байһаар. Зарим газарта уранһайханай самодеятельностьда залуушуул олоор хабаадуулагданагүй. Профсоюзна болон комсомольско организацинуудай, культурын эмхи зургаануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд фестивальда залуушуулай олоороо хабаадалсаха ёһотой байһыень мартана.

Манай республикада залуушуулай һайн үдэрые амжалтатайгаар үнгэргэхын тулада комсомольско, физкультурна болон профсоюзна организацинууд бэлэдхэл эдэбхитэйгээр ябуулха, залуушуулые олоорынь соёл болбосоролой хүдэлмэридэ хабаадуулха, спортивна хүдэлмэри, уранһайханай самодеятельность улам һайжаруулха зэргэтэй. Тэдэ организацинууд залуушуулай культурна эрилтые хангаха, вечер, бал, карнавал гэхэ мэтые хододоо үнгэргэхэ, уранһайханай самодеятельностиин концертнүүдые, физкультурна мүрысөө, экскурсинуудые эмхидхэхэ ёһотой.

Һайн репертуартай байбал, фестиваль һонёор, удха түгэлдэрөөр үнгэрхэ байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ репертуарые һайнаар зохёолгодо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

Залуушуулай фестиваль хадаа бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал улам бэхижүүлхын түлөө, манай Эхэ оронииие саашадаа улам һалбаран хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ залуу патриодуудай эдэбхи үүсхэлые, оюун бэлигые бадаруулха зорилготой. Болохоёо байгаа фестиваляа нэрэтэй солотойгоор угтахын тула эрхим хүбүүд, басагад ажалай баатаршалга гаргана, партиин XX съездын ба КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй табиһан зорилгые дүүргэхын түлөө шармайн тэмсэнэ.

Л. М. Каганович Новосибирскэ областьдо ерээд байна

НОВОСИБИРСК, январиин 30. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Л. М. Каганович мүнөөдэр үглөөгүүр Искитим гэжэ газарта ерээ.

Искитим болбол Баруун Сибирьтэ цемент болон барилгын бусад зүйлнүүдые бүтээн гаргадаг газар юм. Ороной зүүн районуудай олон шэнэ барилгануудые цементээр хангадаг Черноречэнскэ цементын заводые Л. М. Каганович ошожо хараа. Мүн котельно-радиаторна заводто баригдажа эхилһэн шудхалаагай-механическа заводто нүхэр Каганович ошоо, һүүлээрнь хүдэлмэришэдэй байрын шэнэ гэрнүүдые хаража, квартирануудтань орожо үзэбэ.

Тиигээд Черноречэнскэ цементын заводой управлениин байшан соо СССР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин министерствын искитимскэ предприятинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн боложо, тэрээндэ Л. М. Каганович хабаадалсаа. Искитимскэ предприятинуудай ажал хүдэлмэриие һайжаруулха тухай асуудалнууд зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Үдын хойно Черноречэнскэ цементын заводой Культурын ордон соо барилгын материалнуудай промышленностиин предприятинуудай болон Искитим городой барилгын хүдэлмэришэд болон албахаагшадай митинг боложо, сугларагшадта халуунаар угтагдан, Л. М. Каганович богонихон үгэ хэлээ.

Мүнөөдэр үдэшэлэн Л. М. Каганович Новосибирск бусажа ерээ.

Һунгалтын урда тээхи суглаануудһаа

ХОРИ

Һунгалтын урда тээхи суглаан Хориин аймагай «Улаан Одон» колхоздо һаяхан үнгэргэгдэбэ. Ажалдаа шалгаран гараһан түрүү хүнүүдээ колхозой гэшүүд нютагай Соведэй депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлбэ.

— Манай залуу малшадай дундаһаа урган ябаһан ажалда бэрхэ, ниитын хүдэлмэридэ шударгуу оролдодог, эрхим агитатор, партийнабэшэ түрүү һаалишан **Дулсан Ешинимаевае** ажалшадай депутадуудай Хориин аймсоведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлнэб гэжэ колхозой партийна организациин секретарь нүхэр Г. Д. Гончиков хэлэбэ.

Нүхэр Ешинимаева ажахын үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө 1200 литр һү һааһан байна, ажахын энэ жэлдэ 2000 литр һү үнеэн бүриһөө һааха гэһэн уялга абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Үнгэрһэн гурба һара соо нүхэр Ешинимаева үнеэн бүриһөө 350 гаран литр һү һаажа, аймаг соогоо һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һуурида ябана.

— Нүхэр Дулсан Ешинимаева гансал өөрөө һү ехээр һааха гэжэ амяа хараад ябадаггүй, харин гүүртын һаалишадай булта һү ехээр һаадаг болохо тушаа анхаралаа табидаг юм. Шадаха зэргээрээ манда туһалдаг, ехэ һайн зантай хүн. Тиимэһээ депутат болгожо дэбжүүлхээр лэ хүмнай гээшэ гэжэ һаалишад Дугарма Нимаева, Нина Ушакова суглаан дээрэ хэлээ.

«Улаан Одон» колхозойхид нүхэр Ешинимаевагай кандидатурые нэгэн дуугаар дэмжэбэ.

* * *

Георгиевка тосхоной һунгагшад аймсоведэй депутадта кандидадаар Ашангын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Варвара Ивановна Куприяновае** дэбжүүлбэ.

— Нүхэр Куприянова колхозой ажахые зүбөөр хүгжөөхэ, колхознигуудай ажаһуудал һайжаруулха зорилготой асуудалнуудые сомоной Соведэй сесси дээрэ хододоо табижа, депутадуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, колхозой правленидэ ехээр туһалдаг, шадамар хүтэлбэрилэгшэ мүн. Тиимэһээ нүхэр Куприяновае аймсоведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлбэлнай, маанадай найдабариие бэелүүлхэ байха гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Керенцев хэлэбэ.

Керенцевэй дурадхалые колхозой гэшүүд бултадаа дэмжээ.

Ц. Дандаров.

БИЧУРА

Һунгуулиин урда тээхи суглаан «Защита мира» колхоздо үнгэргэгдөө. Суглаан дээрэ колхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Утенков һунгуулиин Калининскэ 18-дахи округһоо колхозой түрүү һаалишан партийнабэшэ **Ксения Сельверстовна Солодухинае** аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхые дурадхаба.

Нүхэр Утенковой дурадхалые колхозой хамтын суглаан дэмжээ.

Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд һунгуулиин Старобичурска 26-дахи округһоо свёкло ехээр ургуулдаг **Варвара Ивановна Шараповае** аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

Нүхэр В. И. Шарапова свёкло ургуулгаар нилээд ехэ амжалта жэл бүри туйладаг. 1956 ондо энэ нүхэр даалгагдаһан участогайнгаа гектар бүриһөө 105 центнер свекло ургуулжа хуряаһан байна. Тиимэһээ колхознигууд аймагай Соведэй депутадта кандидадаар эрхим свекловодой нэрые нэгэн дуугаар нэрлэбэ.

Шодоева Цыпилма Гармажаповна һү һаалгаар ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ аймаг соогоо түрүү һуури эзэлһэн юм. Нүхэр Ц. Г. Шодоева 1956 ондо үнеэн бүриһөө 2 093 литр һааһан байна. Тиимэһээ аймагай түрүү һаалишан **Ц. Г. Шодоевае** Ждановай нэрэмжэтэ колхозойхид һунгуулиин Хаягай 4-дэхи округһоо аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ.

В. Прохорова.

* * *

Бичурын аймагай колхознигууд, механизаторнууд, предприяти болон эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд болон албахаагшад ажал хүдэлмэридөө шалгарһан, хүтэлбэрилхы дүршэлтэй, хүн зондоо хүндэтэй хүнүүдээ аймагай Соведэй депутадта кандидат болгон дэбжүүлнэ.

Ждановай нэрэмжэтэ колхозой Ара Хэрээтын бригадада ажалшадай һунгалтын урда тээхи суглаан һаяхан болобо. Колхозой гаражые даагша нүхэр Бадмаев үгэ абажа, Бичурын МТС-эй директор **Гавриил Артамонович Нетёсовые** аймсоведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ зүүраа иигэжэ хэлэбэ:

— Нүхэр Нетёсовые бидэ һайн мэдэнэ гээшэбди. Энэ нүхэр хүн зоной эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандадаг хүтэлбэрилэгшэ юм. Үнгэрһэн һунгалтын үедэ нүхэр Нетёсовые депутадаар һунгаа һэмди. Энэ үе соо манай найдабариие һайнаар дүүргээ. Мүнөөшье депутат болгожо һунгахадамнай, нүхэр Нетёсов манай найдабариие һайнаар дүүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Бадмаевай дурадхалые дэмжэжэ колхозой гэшүүд Санжиев, Дашиев, Мункоев, Синицын гэгшэд үгэ хэлээ. Ждановай нэрэмжэтэ колхозой Ара Хэрээтын бригадынхид нүхэр Нетёсовые аймагай Соведэй депутадта кандидат болгон дэбжүүлхэ гэжэ шиидхээ.

* * *

Новосретенскэ сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд һунгуулиин Новосретенскэ 16 округһоо партийнабэшэ түрүү һаалишан **Анна Павловна Ткачевае** аймагай Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлээ. Нүхэр Ткачева ажахын шэнэ жэлэй 3 һара соо үнеэн бүриһөө 300 шахуу литр һү һаагаад байна.

Е. Замбулаева.

Финляндиин Республикын Премьер-Министр К. А. Фагерхольм Москвада ерэбэ

Советскэ правительствын уряалаар Финляндиин Республикын Премьер-Министр К. А. Фагерхольм Москва ерэбэ. Январиин 30-да Ленинградска вокзал һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй байгаа. Финляндиин болон СССР-эй гүрэнэй тугууд намилзана.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр И. Г. Кабанов, СССР-эй финансын министр А. Г. Зверев, СССР-эй ой модоной промышленностиин министр Г. М. Орлов, СССР-эй зам харилсаанай министр Б. П. Бещев, СССР-эй культурын министр Н. А. Михайлов болон тусхай тушаалта бусад хүнүүд, хэблэлэй түлөөлэгшэд Финляндиин премьер-министрые угтахаяа эндэ ерэбэ.

Мүн Финляндиин посольствынхид, Москвада байдаг посольствонуудай болон миссинүүдэй толгойлогшонор, премьер-министрын ерэлгэнээр эндэ ерэһэн финскэ журналистнууд угтагшадай дунда байлсаба. «Красная стрела» гэжэ поезд 9 час 45 минутада хүрэжэ ерэнэ. Премьер-Министр К. А. Фагерхольм, тэрээнтэй сугтаа ерэһэн Финляндиин худалдаа наймаанай болон промышленностиин министр К. Клеемола, СССР-тэ байдаг Финляндиин республикын посол Э. А. Вуори, Финляндиин МИД-эй политическэ таһагай начальник Р. Энкель, премьер-министрын секретарь К. Питсинки гэгшэд вагонһоо гарана.

Финляндида байдаг СССР-эй посол В. З. Лебедев, айлшадые хилэ дээрэ угтахаяа ошоһон СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо А. В. Захаров болон тусхай тушаалта бусад хүнүүд айлшадтай хамта ерэлсээ.

К. А. Фагерхольм Н. А. Булганин хоёр гар гараа барилсан мэндэшэлэлсэнэ. Финляндиин Премьер-Министрые угтахаяа жагсаад байһан сэрэгшэдэй урдуур тэдэнэр ёһолон ябабад. Финляндиин болон СССР-эй гүрэнэй гимннүүд зэдэлнэ.

Удаань К. А. Фагерхольм микрофоной урда зогсоод, иигэжэ хэлэбэ:

Господин премьер-министр! Дээдэ тушаалта Танай, Советскэ Союзай правительствын айлшан болон Москвада ерээд байхадаа, бүхы Советскэ Союзые, тэрэнэй правительствые Финляндиин правительствын, бүхы Финляндиин зүгһөө үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. Мүн намайе хүндэлжэ уриһандатнай баясхалан хүргэнэб. Хүршэ хоёр манай оронуудай харилсаан үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада хэмжээгүй һайн, бата бэхи болоһыень айлшалан, һая ерээд байхадаа ханангяар тэмдэглэнэб. Манай гүрэнүүдэй хоорондохи ута хилэ дэлхэй дээрэхи эгээл амгалан тайбан нютагуудай нэгэн гээшэ гэжэ багаханааршье үнгэрүүлэнгүй хэлэжэ болохо. Финляндиһаашье, Советскэ Союзһаашье улам бүри олон хүн бэе бэедээ ябалсадаг боложо байна. Манай гүрэнүүдшье, манай арад зоншье бэе бэедээ бодото нүхэдэй ёһоор хандадаг гээшэ. Бишье эндэ ерэхэдээ, һайн хүршэнэртөө ерэбэб.

Эндэ айлшалхадаа, танай столицатай, үндэр зэргын гэжэ бүхы дэлхэй дээрэ тоологдодог танай искусствотай, мүн материальна культурын талаар танай туйлаһан амжалтануудтай танилсаха байнаб. Гэбэшье, Советскэ Союзай гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаха байһанаа юунһээшье үлүүгээр тоолоноб. Юуб гэхэдэ, Финляндиин, Советскэ Союзай правительствонуудай хүтэлбэрилэгшэд нюураараа уулзахадаа манай оронуудай харилсаае хүгжөөхэ хэрэгтэ урдань ехэ туһа хүргэһэн байгаа. Бишье өөрынгөө зүгһөө энэ хэрэгтэ туһалха хүсэлэнтэйб.

Ямаршье байдалай тохёолдооһаа, манай оронууд хойшодоо хододоо хани барисаатай байха гэжэ үнэн сэдьхэлһээ этигэдэгээ танай столицада мэнэ һаяхан буугаад байхадаа мэдүүлхыем зүбшөөгыт.

Айлшад машинануудта һууна. Вокзалай байшангай хажуудахи талмай дээрэ сугларһан столицымнай олон түмэн ажалшад Финляндиин премьер-министрые халуунаар амаршална. Тугуудаар, уряа лозунгнуудаар шэмэглэгдэнхэй үйлсэнүүдээр айлшад үнгэрнэ. «Советскэ Союз Финлянди хоёрой хани барисаан, һайн хүршэ ёһоной харилсаан улам бэхижэн хүгжэг!» гэһэн ород, финн хэлэн дээрэ бэшэһэн юрөөлнүүд дайралдана. «Һайн һайханаар манай орондо айлшалыт!» гэһэн үгэнүүдээр Финляндиин Республикын Премьер-Министр К. А. Фагерхольмые советскэ хүнүүд угтажа байна.

(ТАСС).

СССР-эй арадай артистка А. А. Яблочкина Ленинэй орденоор шагнагдаба

Түрэһөөр ерэ наһа хүрэһэнтэйнь, творческо ажал-ябуулгаяа эхилһээр далан жэл болоһонтойнь дашарамдуулан, мүн театральна искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ элитэ ехэ габьяатай байһандань, СССР-эй арадай артистка Яблочкина Александра Александровнае СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Ленинэй орденоор шагнаа.

(ТАСС).

Иволгын аймагай «Коминтерн» колхозой клубта һунгуулиин урдахи суглаанда сугларһан һунгагшад аймагай Соведэй депутадта кандидадуудые дэбжүүлээ. Колхозой агроном Д. Б. Бальчинов үгэ абажа, правлениингээ түрүүлэгшэ Пурба Нимаевич Лубсановые һунгуулиин Доодо Иволгын зургаадахи округһоо аймсоведэй депутадта кандидат болгон дэбжүүлбэ. Нүхэр Бальчиновай дурадхалые колхозник П. И. Идамов халуунаар дэмжээ.

Мүн энэ суглаан дээрэ һунгуулиин № 7 Нуурай округһоо колхозой агроном-овощевод Софья Павловна Терентьева, һунгуулиин № 8 Улаан Иволгын округһоо аймагай элүүрые хамгаалгын таһагые даагша Ольга Михайловна Бутуханова дэбжүүлэгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Коминтерн» колхозой гэшүүдэй һунгуулиин урда тээхи суглаан.

А. Мантаевай фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Түрүү дүршэл дэлгэрүүлхын түлөө тэмсэхэ

Ехэ-Куналейн МТС-эй харьяата колхозуудай партийна организацинууд КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн колхозуудай ажахые, илангаяа малажалые дам саашань хүгжөөхэ талаар зарим тэды амжалта туйлаа. Колхозуудай ажахые хүгжөөхын тула нэн түрүүн элэбхи үүсхэлтэй, эмхидхэхы шадабаритай хүнүүдые, коммунистнуудые ажахын али бухы һалбаринуудта хубаарилан табиха шухала байна. Иимэ зорилготойгоор «Искра», Молотовой, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай партийна организацинууд ажал хэрэгээ һайнаар мэдэдэг түрүү хүнүүдые ферм, бригаданuудта эльгээһэн байна.

Молотовой нэрэмжэтэ колхозой 1-дэхи МТФ-е даагшаар коммунист И. И. Борисов томилогдоо һэн. Нүхэр Борисов фермынгээ хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэжэ, үнеэдые зоотехническэ заабариин ёһоор, зүбөөр эдеэлүүлһэнэй ашаар һү һаалгые нилээд дээшэлүүлээ. Һү һаалгаар үнгэрһэн жэлэй түсэб дүүргэгдэһэн байна.

Гэбэшье, ажахын шэнэ жэлэй эхеэр Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо һүн багаар һаагдажа байба. Энэ ушарай гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, малай үбэлжэлгэдэ мууса бэлэдхэһэн байгаа. Энэ дутагдалые зайсуулхын тула колхозой партийна организаци ехэхэн оролдолго гаргана.

Һү һаалга дээшэлүүлхэ тухай асуудалнуудые партийна суглаануудта зүбшэн хэлсээд, малай харууһалгада түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ тухай хөөрэлдөөнүүдые һаалишадай дунда үнгэргэһэн, үнеэдээ зүбөөр харууһалдаг болоһон байна. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо малшад экскурсяар ошожо тэндэ солоомо извёсткотой холижо, буйлуулдаг ажалтай танилсаһан байна. Малай түл һайнаар абажа, тэдэниие хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ тухай лекци зооветинститудай научна хүдэлмэрилэгшэд Александрова, Макарова гэгшэд уншаһан байна. Эдэ мэтын эмхидхэлэй хүдэлмэри парторганизациин ябуулһанай ашаар энэ колхоздо һүн ехээр һаагдадаг боложо байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад һүүлэй үедэ һү яһала ехээр һаадаг болобо. Хэрбээ ноябрь һарын туршада тус колхоз үнеэн бүриһөө 31 литр һү һааһан һаа, декабрь һарада —91 литр һаадаг болоһон байна.

Колхозой гурбан фермын эрхим һаалишад хамтадаа 110 центнер һү нэмэлтэ түлбэри болгон абаа.

Ехэ-Куналейн МТС-эй харьяата колхозуудай һүнэй-товарна фермэнүүдэй һаалишад үбэлэй үедэ үнеэн бүриһөө 1000 литрһээ бага бэшэ һү һааха гэжэ Иволгын аймагай Саянтын МТС-эй харьяата колхозуудай малшадые социалистическэ мүрысөөндэ уриһан юм. Энэ хоёр МТС-эй харьяата колхозууд мүрысөөнэйнгөө дүн хоёр талаһаа шалгадаг. 1956 оной декабрь һарада Саянтын МТС-эй түлөөлэгшэд Ехэ-Куналейн МТС-эй харьяата колхозуудай фермэнүүдтэ ошожо, һаалишадай ажалтайнь танилсаа, мүн Ехэ-Куналейн МТС-эй түлөөлэгшэдшье энэ жэлэй январь һарада Иволга ошоһон байна.

Гахай үсхэбэрилгые һайжаруулгада Ленинэй, Молотовой нэрэмжэтэ, «Искра» колхозуудай партийна организацинууд анхаралаа горьтойгоор хандуулна.

1956 ондо эдэ гурбан колхоз гахайн типовой нэгэ нэгэ шэнэ байра бариһан байна. Эдэ байрануудтань поршоонхолхо эхэ гахайнуудай таһалгануудынь гэрэй дунда баригданхай, тэжээл үгэхэ ба байрыень сэбэрлэхэ зайнь ханын хажууда түхеэрэгдэнхэй юм. Эхэ гахайн поршоонхонуудтайгаа байха таһалга соонь дабхар палааха хэгдэнхэй. Тэрээн дээрэ байһан поршоонхонууд дороһоо хүйтэ абадаггүй. Гадна, эхэнь хүдэлхэдөө поршоонхонуудаа гэшхэжэрхихэгүйн тула хойто ханадань үргэн хабтагай хадагдадаг. Эхынгээ тэршэлхэдэ поршоонхонуудынь тэрэ хабтагай доогуур шургаад, даруулдаггүй. Мүнөө үедэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайнууд поршоонхолжо эхилээ. Январиин 10-най мэдээнэй ёһоор энэ колхоздо 130 гаран нарай поршоонхонууд хоролтогүйгөөр, түлжүүлэгдэжэ байна. Колхозой гахайн хуушаншье байранууд заһабарилагдажа, дулаан, һаруул болгогдоо.

Иигэжэ МТС-эй харьяата колхозууд гахай үсхэбэрилгые һайжаруулжа эхилээ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 1956 ондо эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 12 центнер мяха абаһан байна. 1957 ондо гахайн мяха абалгаар жэлэйнгээ даалгабариие заатагүй үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн зорилго энэ колхоз урдаа табинхай.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организаци үсхэбэрилгэдэ үлөөгдэдэг залуу малые түлжүүлхэ талаар Рязанска областиин малшадай дүй дүршэлые хэрэглэнэ. Жэшээлхэдэ, 1-дэхи һүнэй-товарна фермэдэ (даагшань С. К. Кушнарев), 2-дохи фермэдэ (даагшань Ф. С. Кушнарев) 1956 ондо түрэһэн 50—50 эмэ бурууд һайнаар түлжүүлэгдэжэ байна. Үдэр бүри буруун бүхэнэй шэгнүүрэнь 450—650 грамм нэмэнэ, мүнөө үедэ тэдэнэй шэгнүүрынь 2 центнер шахуу болоо.

КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгые Ехэ-Куналейн МТС-эй зонын колхозууд зүбшэн хэлсэжэ, 1957 ондо адуу малһаа ашаг шэмэ абалгые 2—2,5 дахин ехэ болгохо зорилго урдаа табиба.

А. Горин, КПСС-эй Тарбагатайн айкомой Ехэ-Куналейн МТС-эй зонодохи секретарь.

Секретарьгүй дээрэһээ...

Кяхтын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой комсомолецууд колхознигуудай, мүн залуушуулай дунда ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй. Энэ колхоздо комсомолецууд олон юм. Теэд секретарьгүй дээрэһээ биратай юумэ хэдэггүй. Комсомолой суглаан удаан саг соо болоногүй. Зарим комсомолецууд 5—6 һара гэшүүнэйнгээ түлбэри түлөөгүй ябанад. Ямар ушарһаа гэшүүнэй түлбэри түлэнэгүйбта? гэхэдэ «Секретарь үгы»,— гэжэ харюусадаг. Жэшээлбэл, комсомолдо ороһоор 2 жэл болоһон В. Гармаев, А. Биляев, А. Коюмов гэгшэдтэ ниитын ямаршье даалгабари үгтөөгүй байба. Хэрбээ иимэ залуу нүхэдтэ даалгабари үгэжэ, фермэнүүд дээгүүр газетэнүүдыешье уншуулаа һаань, дүршэл олохо, хүмүүжэхэ һэн.

ВЛКСМ-эй Кяхтын айком, тэрэнэй секретарь нүхэр Колодина комсомолой энэ организациин хүдэлмэриие һайжаруулха тухайда анхарал багаар табина.

Мүнөө колхознигуудай нэгэшье толгой малаа үхүүлэнгүй ондо оруулхын тула оролдожо байхадань, тэндэхи комсомолецууд шэнэ уялгануудые абажа, өөһэд хоорондоо мүрысэн, малай үбэлжэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахын түлөө шангаар тэмсээ һаа, малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэнь колхоздоо нилээд ехэ туһа хүргэхэ һэн.

Фермэнүүд дээрэ шатар, домино гэхэ мэтэ нааданай хэрэгсэлнүүд үгы байдаг.

ВЛКСМ-эй Кяхтын айком, Маленковой нэрэмжэтэ колхозой партийна организаци комсомолой эхин организациин хүдэлмэриие һайжаруулхын тула эрид хэмжээ абаха зэргэтэй.

Д. Чойдоров.

Түрэл орон доторнай

Киргизскэ ССР. Үндэр дээдэ шан— Ленинэй орденоор республикынгаа шагнагдаһанда урмашан зоригжоһон Киргизиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд тарилгада эдэбхитэйгээр бэлэдхэнэ. Фрунзенска областиин Ворошиловска МТС тракторнуудаа болон плугуудаа һайнаар, түргөөр заһабарилна.

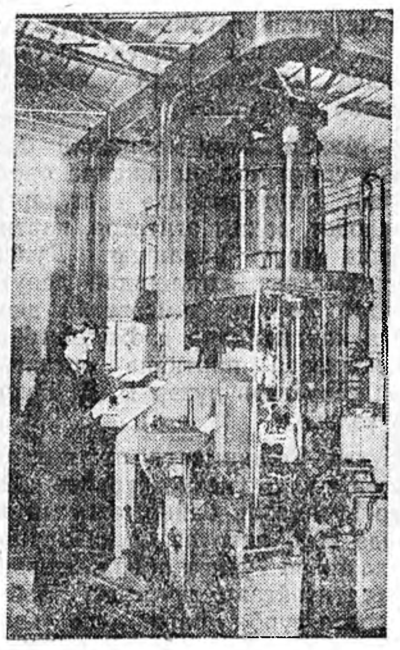
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ворошиловска МТС-эй хашаа соо заһабарилагдаһан тракторнууд байна. **ТАСС-эй фотохронико.**

Джамбульска область. «Туркестанский» гэжэ шэнэ газарай тарянай совхозой барилгашад тэндэ элбэгээр дайралдадаг бут гэжэ шулуу барилгадаа хэрэглэнэ. Бут шулуунай нэгэ кубометрынь кубометр хирпиисэһээ 4,2 дахин химдасэнтэй юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Туркестанский» гэжэ шэнэ газарай тарянай совхоздо бут шулуугаар баригдаһан гэрнүүд.

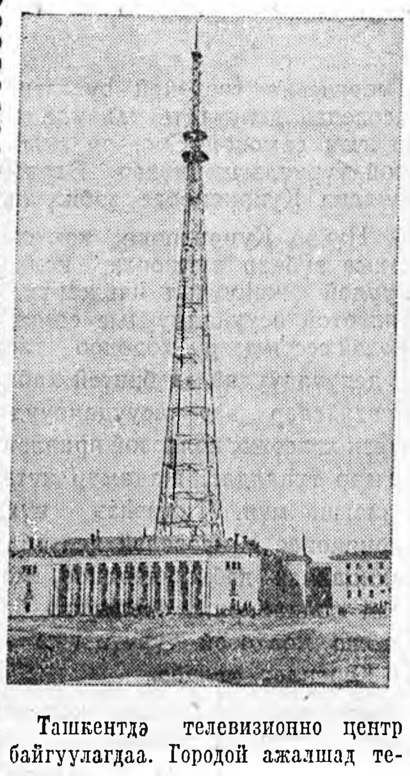
ТАСС-эй фотохронико.

Москва. Хэдэн жэлэй урда тээ нэгэдэхи подшипникова заводой автоматно-токарна цехтэ таһалгаряагүйгөөр өөрөө хүдэлдэг лини байгуулагдаһан юм. Мүнөө предприяти дээрэ 10 тиимэ лини хүдэлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ цех-автомат ашаглалгада оруулагдаа. Эдэ бүгэдын ашаар станогууд 25 процент ехэ зүйл бүтээн гаргадаг болобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ цех-автомадта тодхогдоһон, шарикова подшипнигуудые багсалдаг автомат.

ТАСС-эй фотохронико.

Ташкентдэ телевизионно центр байгуулагдаа. Городой ажалшад телевизионно дамжуулгануудые ехээр һонирхон харана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ташкентын телецентр.

ТАСС-эй фотохронико.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум 1957 оной январиин 29-дэ Указ гаргаба. Тэрэнэй ёһоор һунгуулиин Участково комиссиин түрүүлэгшэ гү, али секретарь 1957 оной февралиин 1-һээ мартын 4 хүрэтэр өөрынгөө хэжэ байдаг ажалһаа сүлөөлэгдэхэ болоо, тиихэ[дэ] салин хүлһээ өөрынгөө ажалла[даг] газарһаа абаха байна.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин болон Чехословакиин Коммунистическэ партиин делегацинуудай уулзаһан тухай мэдээсэл

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин болон Чехословакиин Коммунистическэ партиин делегацинууд 1957 оной январиин 29-дэ уулзаа. КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев, КПСС-эй ЦК-гэй секретарьнууд нүхэд М. А. Суслов, Л. И. Брежнев, А. Б. Аристов, КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүн нүхэр Б. Н. Пономарев КПСС-һээ уулзалгада хабаадаа.

Чехословакиин Коммунистическэ партиһаа КПЧ-гэй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр А. Новотный, КПЧ-гэй ЦК-гэй Политбюрогой гэшүүд нүхэд А. Запотоцкий, В. Широкий, В. Копецкий, КПЧ-гэй ЦК-гэй секретарь нүхэр И. Гендрих, КПЧ-гэй ЦК-гэй гэшүүд нүхэд В. Давид, В. Коуцкий, КПЧ-гэй ЦК-гэй пропагандын болон агитаци[н] таһагые даагша нүхэр В. Слав[ик] уулзалга дээрэ байгаа.

Хани халуунаар хөөрэлдөө хэж[э], КПСС-эй болон КПЧ-гэй хоорон[до]хи холбоо барисаа саашадань х[ү]жөөхэ ба бэхижүүлхэ тухай асуудалнуудые, мүн уласхоорондын х[ү]дэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зар[им] шухала асуудалнуудые делегац[и]нууд зүбшэн хэлсээ. Хаража үзэһ[эн] бүхы асуудалнуудаар хоёр па[р]тиин түлөөлэгшэдэй хүсэд нэг[э] адли һаналтай байһаниинь зүбш[эн] хэлсэлгын үедэ элирээ.

Зүбшэн хэлсэһэн асуудалнууда[а]раа Хамтын Мэдүүлгэ бэлэдхэж[э] хэблэлдэ толилхо гэжэ делегац[и]нууд шиидхээ.

Советско-Чехословацка Хамтын Декларацида гар табигдаба

Советско-Чехословацка Хамтын Декларацида январиин 29-нэй үдэшэ Кремлиин Ехэ Ордон соо гар табигдаа.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, Чехословакиин Республикын Правительствын Түрүүлэгшэ Вильям Широкий декларацида гар табяа.

Нүхэд К. Е. Ворошилов, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министр И. Г. Кабанов, СССР-эй Финансын министр А. Г. Зверев, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшонор А. А. Громыко, Н. С. Патоличев, Чехословакида байдаг СССР-эй Посол И. Т. Гришин болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд гар табилгын үедэ байлсаа.

Чехословакиин талаһаа Республикын Президент Антонин Запотоцкий, Чехословакиин Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь Антони[н] Новотный, Правительствын Түрү[ү]лэгшын орлогшо Вацлав Копецки[й], Госпланай Түрүүлэгшэ-министр и[н]женер Отто Шимунек, КПЧ-гэй ЦК-гэй секретарь Иржи Гендрих, Г[а]даадын хэрэгүүдэй министр Вацла[в] Давид, Барилгын талаар гүрэн[эй] комитедэй Түрүүлэгшэ-министр Эмануэль Шлехта, Гадаадын ху[дал]далдаа наймаанай министр Рихар[д] Дворжак, Элүүрые хамгаалгын министр д-р Иозеф Плойгар, Наци[о]нальна оборонын министр генерал-полковник Богумир Ломский, Ни[ц]тагай промышленностиин министр Иозеф Киселы, Этигэмжэтэдэй ко[м]пусой түрүүлэгшэ Рудольф Стр[е]хай, СССР-тэ байдаг Чехослова[]киин Республикын Посол Яроми[р] Вошаглик, советнигүүд болон эк[с]пертнүүд, мүн Чехословакиин Ре[с]публикын делегацитай суг ябалсаһан хүнүүд гар табилгын үедэ бай[л]саа.

Мүн советскэ болон хариин ор[он]нуудай хэблэлэй олон түлөөлэгш[эд] гар табилгын үедэ байгаа.

(ТАСС).

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

Түрэл нютагһаа холо

Бурядай түрүүшын эрдэмтэ Доржо Банзаров тухай трилогиин хоёрдохи ном—„Түрэл нютагһаа холо" гэһэн романиие уран зохёолшо Ч. Цыдендамбаев бэшэжэ дүүргэжэ байна.

Романай хоёрдохи ном соо манай түрүүшын эрдэмтын „Харын шажан тухайда" диссертаци бэшэжэ байһан ба тэрэ ажалаа амжалтатай хамгаалһан, мүн тэрэ үеэр Казанска болон бусадшье губернинүүдтэ болоһон крепостной таряашадай буһалгаанууд тухай, ород арадай хүндэ хүшэр байдал тухайда Банзаровай гүнзэгыгөөр сэдьхэлээ үбдэжэ мэдэрһые харуулагдана.

Дооро хэблэгдэһэн хэһэг соо тэрэ үедэ хатуу хориюултай байһан, Россидахи үнэн байдалые шүүмжэлһэн номтой—„Петербургһаа Москва хүрэтэр зориһон зам" гэжэ А. Н. Радищевай зохёолтой Доржын танилсаһан тухай хэлэгдэнэ.

Университедэй карцерта һуулгахагүй, харин Шлиссельбургска крепостьдэ хааха

Доржо үбэлэй сагта харанхы һүни бодожо номоо үзэдэг боложо хэмшэнхэй.

Нилээд олохон хуудаһа уншаһан ба бэшэһэнэйнь хойно үүр хираалжа үдэр болодог. Тиигээд лэ, ягааран улайһан тэнгэридэ наранай гарахые һайхашаан харадаг юм. Наранай эгээл түрүүшын сэбэр һайхан гэрэлээр толорон сэлмэһэн газар дэлхэй үглөөнэй үедэ айхабтар гоё һайханаар намжааран үзэгдэжэ, сэдьхэл сээжыень баясуулан байдаг. «Мандагша энээхэн наранай тунгалаг урихан шарайе түрэһэн эхэмни, нютагаархидни үглөө бүри өөрһөөмни урид харанал даа»,—гэжэ һанахадань бүришье аятай һайн байдаг. Элшэтэ энэ наран ашата эхымни эльгэһэн амар баясхаланта юрөөлые хүргэжэ гарана гэжэ Доржо мүнөөшье, анханда үхибүүн ябаһан янзаараа найдан этигэжэл байдаг.

Сайбар хүхөөр угалзатан, мүнгэтэн хүрэшэһэн хүйтэн сонхын саана айхабтар томо, уб улаан наран аалиханаар гаража байна. Наранай доодо талань үнэһэн хүхэ хүбөөтэй үсхэн хара үүлэн соо баригданхай. Теэд лэ үбэлэй энэ нарые харахада яашагүй халуун, толгойдо багташагүй гал түймэр элшэтэ бодос гэжэ этигэхэнь бэрхэтэй шэнги. Харин ягаан будаг холижо хүргэһэн айхабтар томо мүльһэн бүмбэгын мухарижа ябаһые һануулна... Үбэлэй наран эгээ энэ үедэ Доржын доторһоонь хүйтэ даалгажа, сэдьхэл зүрхыень туулган хүйтөөрөө хайража байһандал. Тиин байтарынь улаан нарые магтажа бэшэһэн Михайло Ломоносовой магтаал шүлэг һанаандачь ороно:

Тэндэ шулуун уһан шэнги бусална.
Тэнсэлгүй халуун бороошье адхарна.
Оногүй аймшагта абарга ехэ
бүмбэрсэг,
Ори гансахан юм манай урдахана.

Харин мүнөө гаража байгааша үбэлэй энэ нарые харахада «тэндэ шулуун уһан шэнги бусална» гэжэ этигэхээр бэшэ байна. Үшөөшье ондоо шүлэгүүд толгой соонь һанагдана. Хүнэй хубхай магтаал һайшаалаар туяата наранай шухатаржа байдаг юумэдэл хүн наранай тухайда ехэл олон дуу юрөөл бэшээл даа. «Мүнхаг харанхы һалан ошоһой, мүнхэ наран мандаха болтогой» гэжэ Пушкин хэлэхэдээ гансахан наранай бодосой туяа тухай хэлээгүй, харин хүн арадай дунда, үнэтэ эрхэ жаргал мандаг гэжэ хэлэлсэһэн лэ байха.

Наран тухайда Державинай болон Сумароковой бэшэһэн зохёолнуудые уншаһаншье һаа Доржо һананагүй.

Манай университедтэ түрүүшээр байһан ректорэй обогынь Солнцев бэлэй. «Манай университедые хоёр наран гэрэлтүүлнэ. Хэды тиигэбэшье бидэндээ үлүү дулааншье, хэм гадна гэрэлтэйшье бэшэ байна. Гавриил Ильич Солнцев ехэ һайн хүн даа... Гансал манай губерниһээ ондоо губернидэ губернатор болохонь болтогой даа» гэжэ студентнэр шоглон хэлэдэг һэн гэлсэдэг юм.

Сонхынгоо ойро Доржо зогсожол байна. Хара боро үүлэндэ баригдангүй, наран улам өөдөө дэгдэн мандана: «Улайран туяарха гэжэ наран байдаг, ухамайлан бодомжолхо гэжэ хүн түрэдэг гээшэл даа» гэжэ һанаад, гараха наран тээшэ хараһан сонхотой байратайдаа Доржо олзуурхан бодоно.

Орон дээрэ хэбтэжэ амарад гээд, Доржо столдоо дахин һууба. Марко Поло гэгшын француз хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн номые урдаа табижа, һайсахан үнгэгдэһэн, нариихан хүхэ карандашаар зурагдаһан хуудаһыень дүмүүхэн ирасагаана. Доржо ном дээгүүр зурадаггүй юм. Урдань уншаһан хүн мүрнүүдэй доогуур соорохо болотор зуражархиһан байгаа.

Уншажа байһан газараа Доржын олохо үшөө үрдеэгүй һуутар, бээрэһэн Иван Кондратьев орожо ерэнэ.

—Уншажал һууна гүш?—гэжэ амар мэндээ хүргэһэншүү маягтайгаар Иван орожо ябахадаа асууна.

—Уншажал ааб даа!—гэжэ Доржо «Амгалан сайн даа» гэһэншүүгээр харюусана.

— А... Марко Поло гү?—гэжэ олон ном уншадаг бодолтой сэсэн Иван дуу гараад, үндэр түшэлгэтэй стулыень столдо ойро асаржа һууба. Һуун сасуу Марко Поло тухайда бодолоо үргэлжэлүүлнэ:— Анха урданда аралжаа наймаа хэжэ, аян замда зорижо, хан харгы зайгаашадай хэрбээ энэ Марко Поло шэнги али бүхые ухамайлан һонирходог байһан һаа мүнөө манай эрдэмтэдтэ жэшээгүй хүнгэн байхал һэн... Алибаа газар оронуудай шудалагдан шэнжэгдэһэн һаа, манай хүндэтэ Иван Михайлович Симоновтэ, урдахи океан далайнуудые ото һэтэ зайжа сагаа бараха хашалан гарахашьегүй байһан байжал болоо.

—Зүб лэ даа, тон зүб,—гэжэ нүхэрэйнгөө орожо ерэһэндэ баярлаһан Доржо харюусана. Зарим нүхэдэйнгөө тон забдагүйдэнь ороо һаа, Доржо заримдаа иигэжэ һанадаг юм: «Хаһагүй сагта яахаяа оробош? Хайран алтан сагаа шамтай шашажа гээхэл болобоб».

Иван номые абажа тэг дундуурхи нэгэ хуудаһа таамаг һэхэжэ уншана.

—«Агуу ехэ Хаан хадаа Наяниие гартаа оруулан бариһанаа мэдээд, амиень таһалха гэжэ захирба. Эшэгы соо орёожо амиень бүтеэжэ алаһан байгаа. Наран болон Тэнгэриин нюдэн доро хаан изагуурта хүнэй шуһые дуһаахагүйн түлөө тиигэжэ үхүүлһэн байба,— гэжэ Иван уншаба.

Иван номойнгоо хуудаһа хаажа Доржо тээшэ харана.

—Манай Россида һара наранай хараһаар байтар хаан изагууртадай шуһа адхахаяа этээрхэдэггүй байна,— гэжэ Иван хэлэнэ.

—Ши юун тухай үгэ болонош?

—Хорин табан ондо, Сенадска талмай дээрэ, граф Милорадовичые буудажа, үймөөшэдэй алаһыень һанана гүш гэхээ һанааб.

—Зүб лэ даа, Иван Алексеевич... Теэд лэ декабриин арбан дүрбэндэ болоһон хүлгоон тухайда ама гараханиь аюултайшаг гэжэ мэдэхэл ушартайбди. Граф Милорадовичай болон үлгэжэ алагдагша тэдэ табанай хүүрые дэмы талаар онгиргоод юун болохомнайб?

—Үгы даа,... Би энээн тухайда харапан лэ хүнөөрөө хөөрэлдэдэггүйб...

Хоёр нүхэд түр зуура дуугайхан һуубад.

—Ингээ хадаа шимни Марко Поло гэгшын Венециһээ Хитад хүрэтэр ябаһан аян замай тухайда уншана гээшэ гүш?—гэжэ хэлээд Иван нүхэрөө гэтэн шэртэнэ.

—Тиигэнэб... Бэшэжэ байһан ажалдамни тон шухала удхатай.

—Зүб лэ даа, заримад Венециһээ Хитад хүрэтэр хэһэн аян зам тухайдаа бэшэдэг. Теэд нүгөөдэ заримашуулынь Петербургһаа Москва хүрэтэр хараһан, үзэһэн тухайгаа хөөрэдэг.

Доржо юушье хэлэбэгүй. харин нүхэрэйнгөө хөөрөөгөө хайшань залаһыень мэдээд, урдаһаань шэнжэлэн, ехэл адаглажа харана. «Нүхэрни, ши иихэдээ Александр Николаевич Радищевай бэшэһэн «Петербургһаа Москва ерэһэн аян зам» гэһэн ном тухайда хэлэнэ гээшэ гүш?—гэжэ Доржо асууһайб гэжэ һанабашье арбан шүдэ хам һууна. Иванай эрхим нүхэдэйнь нэгэншье һаа Доржо яагаад энээн тухай һуража шадахаб? Иванайнгаа үнэн сэхэшье, тон ойрыншье хани нүхэр хадань иимэ хатуу шэрүүн сагта Александр Радищевай тухай яажа ама гаража болохоб. Бурхан заяан зайлуул. «Радищев» гэһэн гансахан обог нэрыень шэбэнэжэ хэлэлгэ гээшэ, агуу дээдэ Монархын, государь императорай урдаһаа тон һүртэ муухай хараал үгые олон зоной үйрэһэн талмай дээрэ хамаг шадалаараа хашхарһантай аб адли ха юм.

Харин Иваниинь Доржынгоо һанал бодолые таажа байба. Нүхэрынь Доржодоо орходоо һураггүй зоригтой, һанал бодолоо сэхэ табидаг, мунинхашаг, Доржо шэнги булгаатай һэргэг бэшэ хүн байгаа.

—Зай, зай... Юундэ гэнтэ аарашабаш?—Иван эльгэ хатана,—юун гэхээ һанаад гэнтэ хадуурһыешни би хуу мэдэхэдэжэ һуунаб даа... Бишни мүнөө тэрээнэй тухай хэлэнэб... Таагааш... Сэб сэхэ таабаш... Тэрээнэй тухайда таахадаа мүнөө сагта хэншье эндүүрхэгүй... Энэшни тэгшэ гурбалжанай гипотенуза гаргаха даабари бэшэ ха юм даа...

Доржо бэеэ барингүй гэнтэ дуугаржархиба.

—Ехэл һонирхолтой ном гэжэ би дуулаһан байнаб.

—Гансашье һонирхолоороо суурхаа ном бэшэ юм. Эхинһээнь һүүлдэнь хүрэтэр һонирхожо уншахаар номууд дэлхэйдэ олон ха юм даа. Тэрэ номшни арад зоной байдал тухайда бодожо һанажа ябадаг хүнүүдтэ айхабтар олые ойлгуулан тайлбарилдаг лэ зохёол байха. Тиимэл хадань тэрэ номые түмэр ханзын оёорто хаажа, далан суургаар суургалаа гэжэ мэдыш. Ном бэшэ, торхо дүүрэн дари гэхэдэ таараха. Тэрэ ном олондо тунхаглагдаа гээшэ һаа, манай Монархада айхабтар ехэ аюултай байха байна.

—Манай Росси доторхи байдалы[е] ёһо гуримые шүүмжэлһэн зохёол гэ[ээ]шэ гү?—гэжэ Доржо һонирхоно.

—Илангаяа манай крепостной тар[яа]шадай хэлэшэгүй ядаралта байдалы[е] ехэл зоригтойгоор харуулаал даа...

—Би уншахаһаа байха, тиимэ номы[е] уншаһан хүнөөр дуугаралсажа[ш] үзөөгүйб,—гэбэ Доржо. Теэд шим[ни] тэрэ хоригдоһон номые өөрөө уншаһа[н] дал адляар хөөрэжэ байнаш...

—Уншаагүйемни яажа мэдээбши?—гэжэ Иван урдаһаань харан асууба.—Би уншаһан байхаб. Шамһаа нюу[хаа]гүйб. Уншажа байхада үһэншни оодо[о] эрзыжэ заряагай шүбгэ хадхууртал а[ю]байха юм... Айдаһан хүрэжэ бай[ха]. Хараһан үзэһэнөө ехэл зоригтойгоо[р] байһан соонь бэшээл даа. Тиимэ үгэнү[ү]дые бэшэхэ гэжэ тэрээнһээ урид хэ[н]шье бэхэ соо үдэ норгоһон байхагүй. Теэд тэрэшни тэрэ ном бэшэхэдээ бэ[хэ] соо шубуунай үдэ норгоо бэшэ, өөрынгөө хабаһа мулта татажа абаад, зүр[хэ] сээжынгээ халуун шуһа халдаажа, [бэ]шээ гэхэдэл болохо юм.

—Ши хаанаһаа оложо уншабаш? Ха[н]шамда үгөөб?

—Нэгэтэ үгэ алдаа хадаа Доржо б[и] шамда бултыень хэлэһүү. Бишни хэ[р]бээ архирэйн гү, али хэн нэгэ астроно[]мой хүбүүн һаа, тиимэ номые зүүдэ[ндэ]дээшье харахагүй һэн бээб даа... Гэ[хэ]гээн бурхадай намтар гү даа, али о[д]мүшэтэ огторгойн бүрилдэлгэ тухай н[о]муудаар лэ хизаарлаха байгааб... Хари[н] Радищевай аян зам гээшэшни минии эсэгын табидаг губшуурта оршодог за[]гаһахан ха юм.

—Эсэгэшни шамда унша гэжэ үгэ[ө] гү?

—Эсэгэ юундэ үгэхэ һэм даа... Ст[]соохоонь абажа, һүниндөө уншааб.

—Ши намайе туршажа үзэнэгүй[]аабзаш?

—Туршажа үзэнэгүй гүш гэхэдэ[шни] юун гэнэ гээшэбши? Абяагаа шалгуу[]ха шэнэ хэгдэһэн балалайка бэшэ х[а] юмши? Али ши намда этигэнэгүй гүш? Али тагнуулшан гэжэ һэжэглэнэ гүш?

Арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй байһанһаа

(Торийн аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо болоһон тоосоото суглаанһаа)

Торийн аймагай Сталинай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин гэшүүд ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ хэһэн хүдэлмэриин дүнгөөр колхозойнгоо правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Григорьевой тоосоото элидхэл зүбшэн хэлсэбэ. Энэ хугасаа соо артелиин ажабайдалда ямар хубилалта хэгдээб гэхэдэ, дурсагдаһан колхоз ороoһо таряа ургуулжа болгаяа нилээд ехэдхэжэ, хараалһан түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Тиигэжэ ороoһото культурануудай гектар бүриһөө [illegible],1 центнер ургаса хуряагаа.

Артелиин правлениин тоосоото элидхэл дээрэһээ харахада, колхозой үйлэдбэриин бусад һалбаринууд нёдондо жэл тиимэшье ехээр хүгжөөгдөөгүй байна. Эбэртэ бодо мал, хони үсхэбэрилхэ түсэбөө холо дүүргээгүй. Миил 4 мянга гаран хонитой аад, 600 шахуу хони гарзалуулжархёо.

Хамтынгаа малай ашаг шэмэ [illegible]гэлгые эрид дээшэлүүлхэ зорилгоор үнгэрэгшэ жэлдэ ехэ хубилалта хэхэ байһан аад, харин үнеэн бүриһөө һү һаалгые урда жэлэйхиһээ доошонь оруулжархёо.

Сталинай нэрэмжэтэ колхоз 1955 ондо һү һаалгаар аймаг дотороо түрүү зэргэдэ ябаһан һаа, мүнөө тэрэ түрүүгээ алданхай. Энэ юун дээрэһээ тохёолдооб гэхэдэ, малажал дээрэ эрдэм ухаанай, ажалай түрүү арга һулаар нэбтэрүүлһэнһээнь болоо. Малнуудайнь байра дандаа хуушан түхэлэй байһан зангаараа. Шэнэ барилгые 2—3 жэл соо унжагайруулаад, бүтээһэн юумэниинь байхагүй. Иимэ байхадань, малажалдахи ажал ехэтэй хүдэлмэри [illegible]ньһожоруулха тухай асуудал хаа[illegible]һаа гараха бэлэй. Шэмэтэ тэжээл, [illegible]ангаяа силос багаар бэлэдхэгдэһэн дээрэһээ малда бардамаар, хүсэд хүрэхөөр үгтэнэгүй. Үбэлэй үедэ үнеэдые байрадань, уяада байлгажа эдеэлүүлхэ хэрэг мүнөө хүрэтэр хүсэндөө оруулагдаадүй байһаар.

Эдэ бүгэдын эсэстэ колхозой экономикын хэр зэргээр ургаһаниие хаража үзэхэ шухала. Энэ хэрэг колхозой хамтын ажахые бэхижүүлхэ, колхозниигуудай ажана баян байдалые улам хүгжөөхэ гол дүн болохо зэргэтэй байгаа. Зүгөөр, энэ артелиин хамтын баялигынь дангалтагүйгөөр арьбадхагдана. 1956 ондо Сталинай нэрэмжэтэ колхоз дүн дээрээ 750.465 түхэригэй олзо доход оруулһан гэхэ гү, урда жэлэйхиһээнь 178 мянган түхэригөөр нэмээһэн байха юм. Тиигээ тиитэр ажахынь эгээн ашагтай һалбари—малажал миил 430 мянган түхэригэй олзо үгөө.

Дурсагдаһан колхозой эрхэ байдалда мал болон таряанажалые ашагтайгаар хүгжөөхэ арга бии. Эдлүүриин газар һайнтай, хүдэлмэриин хүсөөр элбэг иимэ колхоз хамтынгаа баялигые арьбадхаха ехэ арга боломжотой.

Колхозой правлениин ажалябуулга тухай тоосоое, 1957 ондо дүүргэгдэхэ үйлэдбэриин түсэбые зүбшэн хэлсэлгэдэ колхозниигууд олоороо, тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

АЖАХЫН БҮХЫ ҺАЛБАРИНУУДЫЕ ЖЭГДЭЭР ХҮГЖӨӨХЭ

(Колхозник Ф. Калмынинай хэлэһэн үгэһөө)

Жэл бүхэндэ хорин гектар хүрэтэр хартаабха таринабди. Тэрэнэй тарилга, хуряалга, харууһалгада ехэ хүсэн гаргагдана. Энээндэ правлениин зүгһөө анхарал багаар хандуулагдана. Тэрээнһээ шалтагаалан бага ургаса абанабди.

Гадна, тамхи таринабди. Теэд тэрээнһээ орохо олзо гэжэ байхагүй. Улаһа тарибал аргамжа, боожоор колхозоо хангаха байгаа. Теэд тэрэниие гаднаһаа худалдажа абанабди. Мүн колхоз дотороо мориной хомууд, тоног бүтээжэ шадахабди. Энээн тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Колхоздо, мүн колхозниигуудта хирпиисэ ехэ хэрэгтэй болодог. Тэрэниие ондоо районһоо худалдан абажа зөөнэбди. Зүгытэй аад, тэрэмнай үдэнэгүй, мёдшье үгэнэгүй. Огородһоо абаха юумэмнай бага. Эдэ бүхы асуудалнууд колхозой правлениин анхаралда абтаха зэргэтэй.

ХЭЛСЭҺЭН ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭ

(Колхозник Г. Тугариновай хэлэһэн үгэһөө)

Һү һаалгые дээшэлүүлхэ асуудал мүнөө шухала болонхой. Энээн тухай үнинһөө хойшо оло дахин хэлсэбэшье, гараһан үрэнь бага. Үнеэдые үбэлэй байрада байлгажа, зүбөөр эдеэлүүлэн һааха гэһэн шиидхэбэри абтаһан аад, колхозой правлени тэрэнээ мүнөө хүрэтэр хүсэндэнь хүсэд оруулжа шадаадүй.

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлгэдэ кукурузын ехэ удхашанартай байһые һайн мэдэнэбди. Гэбэшье, энэ культура ургуулжа үшөө шадаадүй байнабди. Колхозой агроном нүхэр Павлов кукуруза тариха хэрэгэй эмхидхэлшэнь байха ёһотой аад, харин манай эндэ кукуруза ургажа шадахагүй, газараймнай хүрьһэн хужартай гэнэ, эндэ табигдаһан асуудалда тон буруу харюу үгэнэ. Колхозой поли дээрэ кукуруза ургахагүй аад, колхозниигуудай огородто яагаад һайнаар урганаб гэһэн асуудал табигдаха байна. Энэ асуудалые нүхэр Павлов һайн шэнжэлэн шудалаагүй гэжэ тэмдэглэмээр.

ХАМТЫН ЗӨӨРИДЭ ЭЗЭН ЁҺООР ХАНДАХА

(Гүүртын үнеэдые адуулагша А. Колодиной хэлэһэн үгэһөө)

Колхозойнгоо автотранспортда хайша хэрэгээр хандадабди. Худалдажа абаһан хүнгэн машинаяа гамгүй, шадаха шадахагүй хүнүүдтэ жолоодуулаад, эсэстэнь «хуушараа» гээд үнэгүйгөөр худалдажархёобди.

Малажал дээрэ тоо бүридхэл, хиналта тон һула байна. Тэрээнһээ боложо, зарим газарта малай тэжээл үлүүсэ гаргашалагдашана. Энээниие эртээнһээ хинан шалгаагүйдэ малай үбэлжэлгэ муугаар үнгэржэ магад.

ГАЗАРТАРЯАЛАНГАЙ КУЛЬТУРЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

(Бургалтайн МТС-эй тракторна бригадын бригадир И. Федотовой хэлэһэн үгэһөө)

Манай тракторна бригада үнгэрһэн сезондо ургаса хуряаха түсэбөө дүүргэһэн болобошье, тракторна хүдэлмэриин жэлэй түсэб гүйсэдхэжэ шадаагүй.

Һайнаар, зүбөөр элдүүрилэгдэһэн газар үндэр ургаса үгэхэһөө гадна, мүн али бүхы полевой хүдэлмэри хэхэдэ таарамжатай байдаг. Зарим ушарта далантайгаар хахалагдаһан пар дээрэ таригдаһан таряае хуряахада бэрхэшээл ушарна. Жэшээлхэдэ, тиимэ газарай таряае амяарлан хуряахада оpooһон ехээр гээгдэһэн байна. Энэнь манай хүдэлмэриин шанар муутай байһанай гэршэ болоно. Газараа балуураар жэгдэлээд, борнойлоод байбал, тиимэ гээлтэ болохогүй һэн. Энэ хүдэлмэри колхоз МТС хоёрой хоорондын хэлсээн дотор хараалагдаха зэргэтэй.

Мүн пар багаар хахалнабди. Сталинай нэрэмжэтэ колхоз оройдоо 400 гектар партай. Тэрээнһээ боложо бага ургаса абтана.

Манай эндэ кукуруза ургажа шадахагүй гэһэн агроном Павловай ойлгомжо тон буруу. Энэ культурын ургаха хүсые туршажа үзөөгүй аад, тиимэ һанал гаргажа болохогүй.

* *

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд 1957 ондо дүүргэгдэхэ үйлэдбэриин түсэб хамтынгаа суглаан дээрэ баталан абаа. Тэрэ түсэбэй ёһоор, энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 900 литр һүн һаагдаха, хониң бүриһөө 2 килограмм ноoһон хайшалагдаха, эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэнһөө (амидын шэгнүүрээр) 13 центнерһээ доошо бэшэ мяха абаха гэжэ шиидхээ. Гэхэтэй хамта оpooһо таряа, овощь, хартаабха, малай тэжээл үйлэдбэрилгэ һураггүй ехээр нэмэхэ болоно.

Н. Цыбенов.

Мяха-консервын комбинадай заводой сан түмэрөөр банка хэдэг цехын хүдэлмэришэн Клавдия Игнатьевна Вершинина үдэрэйнгөө даалгабариие 130 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Вершинина ажаллажа байна. **А. Мантаевай** фото.

КЯХТЫН АЙМАГТА

ПОРШООНХО АБАЛГА

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайн гурбан фермэ дээрэ поршоонхо олоор абтажа байна. Усть-Киранай фермын 18 эмэ гахайһаа 156 поршоонхо гэхэ гү, али гахай бүриһөө 13 поршоонхо абтаһан болоно. Гахайшад эгэшэ дүү Галина, Евдокия Куктина ба Мухмадеева гэгшэд абтаһан поршоонхонуудые һайнаар харууһална. Энээнэй ашаар поршоонхонууд хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Киранай фермын 8 эмэ гахайһаа 67 поршоонхо, Бурдунай фермэдэ 50 гаран поршоонхо абтаад, түлжүүлэгдэжэ байна. Энэ колхозой гахайшад бүхэли жэлдээ гахай шахадаг болохо, гахай бүриһөө тонно мяха абаха гэжэ шиидэнхэй. Мүнөө эндэ 60 гаран гахай шахана.

«БАГШЫН ҮДЭР»

Арадай гэгээрэлэй аймагай таһаг һургуулиин үбэлэй амаралтын үедэ «Багшын үдэр» үнгэргөө. «Һурагшадые жаяг заршамтайгаар хүмүүжүүлхэ» асуудал эндэ зүбшэн хэлсэгдээ. Һурагшадые культурна ёһо гуримтайгаар хүмүүжүүлхэ талаар өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай багшанар хөөрэлдэһэн байна.

ХАНЫН ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ РЕДАКТОРНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨН

Кяхта городто аймагай ханын газетэнүүдэй редакторнуудай, редколлегиин гэшүүдэй, хүдөө бэшэгшэдэй зүблөөн үнгэргэгдөө. «Ханын газетэнүүдэй болон хүдөө бэшэгшэдэй зорилго» гэһэн элидхэл партиин айкомой секретарь нүхэр Гаврилов хэбэ. Нүхэд Н. Бутаков, С. Артамонов ба бусад үгэ хэлээ.

А. Нагаслаев.

Үдэрэй темэдэ

Почтальон тухай

Газетэ ямар мэдээсэл, һонин юумэ асархааб, мүрысөөнэй дүн гараа аа гү, хэн түрүүлжэ ябана ааб гэжэ бүхы юумэ мэдэхые эрмэлзэн һаалишан, малшан, колхозник бүхэн почтальоной ерэхые хүлеэжэ ядан байдаг. Энэншье зүб. Холын гүүртэ, отарадашье байгаа һаа, хаанашье ажаһуудаг һаа, хамаагүй — колхозой бүлэ бүхэн газетэ абажа уншадаг, газетэ колхознигой тон шухала зүйл болонхой.

Янгинама хүйтэншье үдэр байг хамаагүй, газетэ, журналнуудаа бултыень суглуулаад почтальон Бородкин гүүртэ, отарануудаар ябахаяа гарадаг. Николай Николаевич Бородкин Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхоздо (Зэдэ) арба гаран жэл соо почтальоноор хүдэлнэ. Ерэһэн газетэ, журнал, бэшэгүүдые тэрэ доронь эзэдтэнь тараажа үгэдэг, тиихэ зуураа нүхэр Бородкин малшадта газетэ уншажа үгэдэг, хөөрэлдөө үнгэргэдэг юм. Республика доторнай һайнаар хүдэлдэг почтальонууд олон.

Гэбэшье, олон газарта почто зөөлгэ муу байна. Жэшээнь, Хориин аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой Байсын Эбэр гэжэ нютаг центрһээ холо бэшэ, 7—8 модоной газарта байдаг. Теэд эндэ почто үни удаан саг соо абаашагдадаггүй. Газетэнүүдые суглуулжа суглуулжа 15 хоноһон хойно хүбхэгэр ехэ юумэ асардаг заншалтай. Яруунын мяха-һүнэй совхоздо фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ эльгээгдэхэ газетэ, бэшэгүүд тушаалдаһан лэ хүнүүдээр дамжуулагдадаг байна. Энэнь эзэдтээ хүрэхэдөө хүрэжэ, үгыдөө үгы байдаг. Мүн зарим нютагуудта газетэнүүдые дутуугаар абаашадаг ушар тохёолдоно. Жэшээнь, Мухаршэбэрэй аймагай Суулгын хэлхээ холбооной отделенидэ «Бурят-Монголой үнэн» газетэ дутуугаар абаашагдаһан байна. Мүн Хэжэнгын аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд газетэ хүсэд абанагүйбди гэжэ гомдодог байна. Зарим хүдөө нютагуудта хэлхээ холбооной агентствонууд муу, таарамжагүй гэртэ байлгагдадаг юм. Хориин, Сэлэнгын, Зэдын аймагуудта иимэ ушар тохёолдоно. Эдэ бүхы дутагдалнууд хэлхээ холбооной хүдэлмэридэ ехэ һаад ушаруулна, газетэ тараалгын хүдэлмэриие хойшо татана гээшэ.

Хэлхээ холбооной аймагай конторонууд түбхын түрүүндэ газетые захигшадтань хүргэхэ хүдэлмэри һайжаруулха, почто зөөгшэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй. Илангаяа хүдөө нютагуудта, колхозуудай холын малшадта газетэ, журнал саг соонь абаашадаг болохо тухай оролдолго гаргаха шухала.

Почтальон гээшэмнай ехэ харюусалгатай шухала хүдэлмэрилэгшэ мүн. Үдэр бүри хүн зоной дунда ябажа байдаг хадаа почтальон хүнтэй хөөрэлдэжэ, юумэнэй ушар удхые ойлгуулжа шадаха, эрдэм һургуулитай хүнүүд байха ёһотой. Тиимын тула почтальонуудаар эрдэм болбосоролтой, үнэн сэхэ хүнүүдые табиха шухала.

Хэлхээ холбооной хүдөөгэй агентствонуудые зохистой һайн гэр байратай болгохо байна. Нютагуудтахи партийна, советскэ органууд, колхозууд болон МТС-үүд хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэдтэ зохихо туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй.

РЕДАКЦИДА ЕРЭҺЭН БЭШЭГҮҮД

Фестивальда бэлэдхэл унжагайруулагдана

Аймагай залуушуул хэр зэргээр фестивальда бэлэдхэжэ байнаб?

Энэ асуудалда харюусахын тула Мухаршэбэрэй аймагай Культурын байшангай хүдэлмэриие хаража үзэе. Тус байшангай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии. Мүнөө республика доторнай хаа хаанагүй залуушуулай Бүхэсоюзна фестивальда бэлэдхэл ябуулагдажа байна. Гэбэшье, энэ байшангай хүдэлмэрилэгшэд фестивальда бэлэдхэлгэдэ анхаралаа багаар табина. Үнгэрһэн жэлэй ноябрь, декабрь һаранuудай түсэбүүдые хаража үзэхэдэ, гансал кино харуулгын түсэб байшоо. Тиихэдэ фестиваль үнгэргэхэ тухай, мүн ажалшадай дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие үргэн далайсатайгаар ябуулха тушаа түсэб соо юушье хэлэгдэнэгүй. Илангаяа залуушуулай дунда культурна болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулагдана.

Энэ байшанда залуушуулай вечер, һонирхолтой лекци, хөөрэлдөөнүүд үсөөн үнгэргэгдэнэ. Уранһайханайнь самодеятельностиин коллектив эмхидхэгдэһэн нэрэтэй болобошье, өөдтэй юумэ хэнэгүй.

Культурын байшангай директор В. А. Баженова «Залуу хүдэлмэришэн гээшэб» гэһэн шалтаг бариад, Культурын байшангай хүдэлмэриие һайжаруулхын түлөө оролдоногүй.

И. Байкальский.

Үһэеэ хаана заһуулхаб?

Манай Охин-Булагта (Бичура) үһэеэ заһуулха газар үгы юм. Тиимын тула энэ нютагай ажалшад үһэеэ заһуулхын тула аяар 50-яад шахуу километртэ байдаг аймагай центр—Бичура тосхон ошохо баатай болоно. Теэд хүн бүхэн иимэ холо аяншалха аргагүй ха юм. Ядахын сагта һарадаа нэгэ дахин үһэеэ заһуулха хэрэгтэйл. Охин-Булагта нэгэ томо колхоз, дунда һургуули, МТС болон бусад эмхи зургаанууд бии юм. Аймагай коммунальна ажахын таһагайхид манай нютагта нэгэ парикмахерска нээхын тула һаналаа табиха юм бэшэ гү гэжэ һанагдана.

В. Ванчиков.

Шэнэ түл гарзална

Сэлэнгын МТС-эй харьяата колхозуудта хонид олоороо хурьгалжа байна. Гэбэшье, шэнэ түл абажа, һайнаар тэнжээхэ хэрэгтэ олон дутагдалнууд ушарна. Сталинай нэрэмжэтэ колхоз энэ талаар илангаяа муу байдалтай. Колхозой олонхи отаранууд түл абалгада тон муу бэлэдхэлтэй байгаа. Хурьгалха хонидой байрануудта клеткэнүүд үсөөнөөр хэгдэһэн байна.

Отаранууд дээрэ үбһэ тэжээл саг болзортоо шэрэжэ асарагданагүй. Энээнһээ боложо Нуурай хойнохи отаранууд хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээлгүй байна. Хонидой олоороо хурьгалжа эхилбэшье, колхозой правлени сакманщигуудые отаранuудта нэмэжэ, хото хорёонуудые һайса түхеэрээдүй байһаар. Эдэ бүгэдэһөө боложо хурьгад гарзалжа байна. Ахалагша хонишон Аюровай даадаг отарада абтаһан 99 хурьганай 16-ниинь үхэһэн байна. Энээн тушаа ямаршье хэмжээ абтанагүй.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд түл абалгада харюусалгагүйгөөр хандана. Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Галсанов отаранууд дээгүүр үсөөн ябадаг, тиимэһээ тэндэ юун боложо байһые мэдэдэггүй.

XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо түл абалга мүн лэ хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Колхозой правлениин (түрүүлэгшэнь нүхэр Батышев) эртээнһээ түл абалгада бэлэдхээгүй, сакманщигуудые хүсэдөөр томилоогүй байһанһаа боложо, абтаһан 270 хурьгадай 22 толгойнь гарзалаа.

Ахалагша хонишон Шабановай отарада байрынь муу дээрэһээ хурьгад үхэнэ. Энээндэ Сэлэнгын МТС ехэхэн зэмэтэй. Ушарынь юуб гэхэдэ, договорой ёһоор энэ МТС хониной, хурьга абаха байрануудые колхоздо барижа үгэхэ ёһотой байгаад, барилгаяа ехээр унжагайруулаа. Тиимэһээ тус байранууд түл абалгын эхилхэдэ бэлэдхэгдээгүй байшоо.

Мүн Сэлэнгын МТС-эй харьяата бусадшье колхозуудта иимэрхүү дутагдалнууд үзэгдэнэ. МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд түл абалгын дутагдалнуудые усадхахын түлөө колхозуудта бодото туһаламжа хүргэхэ уялгатай.

Г. Цыренов.

—Үгы ааб даа... Ши хүлисэ... Энээн тухайда иигэжэ хэнтэйшье энээнһээ урид дуугаралсажа үзэһэн бэшэ хадамни этигэшэгүйшье, айдаһатайшье байна... Иван, би шамда хэлээ һэн гүб... һананагүйб. Би үнихэн Францииһаа манда ерэһэн Маркиз де-Кюстинэй «Росси 1839 ондо» гэһэн хорюултай ном уншаа һэм. Тэрэ ном уншаад байхадаа Николай Павлович ехээр уурлаһан юм гэдэг. Тэрэ номые хүлөөрөө дэбһээд, «лахаяа би тэрэ янган французые Россида оруулаа гээшэбиб. Яахадаа ордондоо оруулаа, хөөрэлдөө гээшэбиб. Би өөрөө гэмтэйб» гэжэ манай император гал түймэр болоһон байгаа гэжэ дуулаа һэм.

—Би уншаа һэм... Хоюулан тэрэ ном тухайда хөөрэлдөө бэшэ һэн гүбди?

—Мартааб... Манай Россин ажабайдалые Радищев хадаа Маркиз де-Кюстинһээ бүри эрид эгсээр бэшээ гэжэ һанана гүш?

—Хэлсээн байхагүй... Тэрэ французшни гайхаһан үхибүүнэй, харин гүрэнһөө ерэһэн аян замшын, саг зуураар ерэһэн айлшанай нюдөөр манай ёһо гуримые хараа ха юм. Харин Александр Радищев болбол эзэн хүнэй, инаг дуратай түрэһэн хүбүүнэй нюдөөр сэдьхэл зүрхэеэ үбдэжэ Эхэ ороноо хараа гэжэ мэдыш.

Үе үе болоод эдэ хоёр хөөрөөгөө таһалжа, өөрэ өөрынгөө хара бодолдо абтагдаад аалидана. Инаг дуранайнгаа тухайда эхин түрүүнээ дундаа үгэ олоһон залуухан хоёр тон иимээр лэ үгэеэ таһалдуулдаг юм. Доржо галуун гүүрһаараа урал хасараа гэжэгэнүүлэн дайрана, Иваниинь урдаа ябталаатай байһан номуудые улам бүри тэгшэлэн, үлүү булангуудыень адлидхан сасуулна. Тиигээд тугаархи номоо абажа, Иван дайралдаһан газартаа, абяагүй байдалые таһалдуулан уншана:

—Городые эзэлэн абаһан Алаугай Калифска башниин үүдэ нээжэ ороходо тэрэ башнинь алта мүнгөөр болон алибаа үнэтэ эрдэнеэр дүүрэн байба. Иимэ ехэ баялигые гансада хаража үзөөгүй Алаугай сээжэ зүрхэн уйтаран сохилбо.

Энээнһээ урдандаа иигэжэ, энэ зэргэ шангаар хоригдоһон ном тушаа хэлсэжэ үзөөгүй Доржо Иван хоёрой зүрхэнүүд хэлэшэгүй ехээр долгилон сохилбо.

«Ши эгээл һайн нүхэдэймни эрхим нэгэниинь ха юмши. Намһаа юушье бү нюугыш. Һанаһанаа өөрөө өөртөө хэлэһэндэл хэлыш. Ши нэгэ юумэ хэлэхэ гү, али асууха гээд халажа ядана бэшэ гүш?» гэһэн үгэнүүдые хёрхо сэсэн Иваниинь нүхэрэйнгөө нээмэл гүнзэгы нюдэд соо уншан ойлгобо.

—Доржо, иихэдээ ши тэрэ ном уншаагүй гээшэ гүш?

—Хэн намда үгэхэ юм? Тэрэ зохёолойшни гараараа буулгажа бэшэгдэһэн экземплярнууд Росси соо олоншье һаа, бэлээр гарта орохо юумэ аал? Теэд тэрэ ном уншаһанаа хэрбээ мэдэгдээ һаа...

—Зүб, зүб... Доржо... Тэрэ зохёол уншажа байһанаа баригдаа һаа, малгайшни толгойтоёо сугтаа хиидэхэ ха юм. Тиихэдэ хойноһоошни «хайран хүн хосорбо» гэжэ хүнүүд шаналхаяа айха байха. Теэд хэды тиимэшье һаань, тэрэ ном уншахыень уншаашье һаа, ами наһаяа амиды абажа гарасалдаха арга баһал байжа болохо юм.

—Теэд тэрэ ном хаанаһаа олохо хүмши? Радищевай зохёол олохоһоо байха, бусад нэгэнэй һураггүй зөөлэрүүлжэ бэшэһэн номуудые олохонь бэрхэтэй ха юм.

— Тэрэ зохёолой хэрбээ эндэ урдашни байгаа һаа, ши уншаха бэзэш? Хэн нэгэн асаржа үгэг даа?

—Ши наадална гүш, Иван Алексеевич?

— Энэмнай нааданай хэрэг, хошон зугаагай хөөрөөн бэшэ ха юм даа... Алибаа юумэндэ һанаа амараар хандадаг үхибүүн наһамнай дүүрэнтэжэ ябана бэшэ гү? Зүб аабза, Доржо?

— Али шамда бии гү?— Бүхы наһан соогоо харалган һохор ябаһан хүнэй гэб гэнтэ дайда дэлхэйе хаража байһандал адляар Доржо нүхэрөө гэтэбэ.

— Намда гү, али хэндэ байһаниинь һонирхолтой бэшэ. Харин хэнэй хэндэ найдадагынь, энэл тон шухаланъ болоно. Хэнэйшье адхаһан оpooһо тоншохододо борьболоодо адлил юумэ бэшэ аал?

— Би юу хэлэжэ байһыешни балайл ойлгоногүйб.

—Доржо, би шамдаа хэлэһүү... Би тэрээниие хэды һүни соо ото һуужа, гэртэхинһээ нюусаар буулгажа абааб. Эсэгынгээ унтаридаа ороходо абаад, үглөөгүүр һэрихэһээнь урид байрадань хэдэг байгааб. Арайл һүүлшынь хэдыхэн хуудаһа бэшэжэ үрдеэгүйб. Эсэгэмни хайшаншьеб абажа ябашоо... Али тушаагаа гү?

— Буулгажа дууһаагүйб, асара гэжэ ши нэхэхэ һэн бэзэш даа,—гэжэ Доржо шоглобо.

Хоёр нүхэд үнэн зүрхэнһөө эльгэ хатан энеэлдэнэ.

— Би дуратай һааш шамда үгэхэб... Һүниндөө уншаад, үдэрынь нюугаад байхаш... Зүб гэхэ гүш?

— Ехэ һайн даа... Хаанаб? Хэзээ асархабши?

— Байза ши, бү яара... Манай үеын залуушуул, Эсэгэ орондоо аша туһатай хүн болохо хүсэлэнтэй залуушуул бултадаа тэрэ ном уншаха ёһотой... Би хамагые бултыень үнэн сэхээрнь шиидхэдэг чиновник болохо хүсэлэнтэйб.

— Иван, энеэдэһэмни хүрэнэ. Алибаа хэрэг бултыень үнэн сэхээр шиидхэдэг чиновник байха гээшэ, хүниие мэхэлэнгүй, наймаа хэдэг купец байдаг юм гэһэнтэй адли бэшэ гү? Харин бишни чиновник болохогүй, эрдэмэйнгээ харгыгаар харгылхал хүсэлэнтэйб. Би гурбан жэл соо чиновник байжа, университедтэ һураһанаа харюулхаб. Тиигээд лэ гурбан жэлээ дүүрэхэдэ мундираа тайлажа канцеляриингаа ханада үлгэжэрхёод, хонин нэхы дэгэл үмдөөд, лагван саарһан хоёроо эбэртэлээд, «Зай, чиновник Банзаровай саг дүүрэжэ, эрдэмтэ Банзаровай үдэрнүүд эхилхэнь гээшэ» гэхэб.

— Зүб лэ даа, Доржо... Яаба хээбэшье, нэгэ газарта алба хэхэл хэрэгтэй ха юм даа...

— Би ойлгоноб... Зай, тугаар хэлээшэеэ хэзээ үгэхэбши?

— Байза... Яарахада даараха гэдэг... Ши намда аман тангариг үгэ... Энэ далда нюусаяа наринаар сахихаб гэжэл ама алда.

— Ама алдахаһаа байха газарта хэбтэһэн шорой амандаа хэхэб.

— Шорой амандаа хээд дүүрэхэ бэшэ, шулуу залгиха үшөөл бага гээшэ.

— Бурханай дуулахаар шэхэтэ хүндэ хэлэжэ, нюдэтэ амитанда харуулхагүйб.

— Энэшни эрэ хүнэй, студентын тангариг, ама алдалга бэшэ, харин эхын эрхэ басаганай нойрмоглоон гээшэ байна.

Доржо үүдэн тээшэ хялам гэһээр хурса хёрхоор нүхэрөө гэтэн хаража, гараа үбсүүндээ хэжэ, хатуу шангаар тоб байса хэлэбэ:

— Түрэл Үшөөтэдэмни хүлеэжэ байһан эхэ эсэгынгээ халуун дурлалаар, арад зондоо өөрынгөө асарха али бүхы ажалаараа тангаригланаб. Би шамдаа болоод бусадтаа мууе хэхэгүйб. Хэрбээ минии шамдаа үгэһэн үгэһөө сухаряа һаам, энэ наһандамни нүхэдэймни хараал хүрэжэ, хойто наһандамни бурханай уур сухал һүнэһэ һүлдыемни тамалаг.

— Зай хүрэг... Би шамдаа найдадагби... Минии өөрымни буулгаһан дутуухан экземпляр энэл даа... Би шамдаа асарааб.

Дагдагар боро халиһатай үнгэгдэһэн зузаан дэбтэр эбэр хармаанһаа гаргажа, Иван Доржодо үгэбэ. Эхин хуудаһанайнь тэг дунда томонууд үзэгөөр бэшэгдэһэн гаршаг. А. Н. Радищев «Петербургһаа—Москва хүрэжэ ерэһэн аян» (Замай тэмдэглэлнүүд) гэһэн үгэнүүдые уншахаар бэлдэһэн Доржо тон ондоо эхи уншаба:

«Суутай принцесса Пампинея болон эдир залуухан сэсэгшэ хүбүүн Ринальдо хоёрой гашуудалта дурлалай түүхэ».

— Юун принцессэеэ асарбаш. Энэ бэшэл. Ольга Николаевнагайда уулзахадаа ши энэ принцесса тухай намда хэлээ һэн хаш. Залуухан басаган уйлажа байжа уншажа һонирхуужа.

— Энэшни иимэ байха ёһотой юм. Хоёр хуудаһан соо принцесса сэсэгшэ хүбүүн хоёрой инаг дуран тухай уншажа байһаар саашаа Эсэгэ орондоо дурлаһан Александр Николаевич Радищевай дүлэтэ халуун дурлалда хүрэжэ ошохош. Ойлгоо гүш?

— Ойлгоо даа...

— Хэзээ бусаахабши?

— Үглөө... Үгы... Нүгөөдэр...

— Һүни уншахаш [illegible] һэм. Буулгажа бү бэшэ... Саарһанда бэшэ сэдьхэл ухаан соогоо буулгажа хадууха да болохо... Иимэл даа, нүхэр,— Иван нүхэрэйнгөө дала мүр нэгэ альгадаад, таһалга соогуур урагша хойшоо Доржодол өөртэнь адляар ябуултана. Тиигээд зузаан дэбтэр дүмүүхэнээр һэхэжэ һууһан Доржынгоо ойро зогсожо, хургаяа ёдогонуулан, үгэеэ нэгэ нэгээр уянгатуулан таһалжа заабаришалан һэргылнэ.

—Хэрбээ унхидажа мүртэ ороо һаа, энэ дэбтэр олоо һаа яаха гэжэ һананаш? Тиигээ һаа, бидэ хоёрые университедэй карцер соо һуулгаад, табиха гэжэ бү найдая. Шлиссельбургска хэрэм крепостьдэ хааха гэжэл мэдэхэ ёһотойбди... Бидэ хоёртой ректор Николай Иванович хөөрэлдэхэ бэшэ, Петербургда, Бүхэроссийска Монархтай, Николай Павловичтай өөртэйнь уулзаха хэрэг гараха байха.

— Би энээниие өөрөө мэдэнэб.

— Шамайе мэдэнэ гэжэ би мэдэнэб.

— Би ехэ баяртайб... Мүнөө һүниндөө уншахаб...

Хоёр хуудаһа һалганаһан гараараа ираад. Доржо ирагар жэжэхэн мүрнүүд соогуур бэдэрнэ. Хүн абаһаар бү хорог гэжэ бага үзэгөөр бэшэһэн хоёр столица—Петербург Москва хоёртой зохёолой эхиие обёорон олобо.

Сэдьхэлээ хүдэлһэн, тон ехээр баясаһан Доржо зузаан дэбтэрээ эхинһээнь гэдэргэншье, ара тээһээнь урагшаншье ирасагаажа, эндэ тэндэ энэ тэрэ үгэ мэдүүлэлнүүд дээгүүр нюдэеэ тогтоон, зарим нэгэ газарта уншаһанаа ухаа сэдьхэлдээ саг дары хадуун бэхилнэ. Бултыень нэгэ доро уншаад, саг зуура удхыень тайлан ойлгохо, бүхы наһан соогоо һанажа ябахаар сээжэлдэн шэнгээхэ хүсэлнүүд Доржын бодолые эзэлнэ. Энэ зэргээр олон түмэнэй ухаа сэдьхэл хүдэлгэһэн суута энэ зохёолой бодотоорoo гар соо ороод байхада, омогорхон баясахашье, һэргылэн айхашье хүсэлнүүд бэе бэеэ халан ерэжэ байба. Доржо бодоод боро дэбтэрээ гарһаа һалгаангүй ябажа байтараа, гэб гэнтэ өөрыгөө гэрэлдэ хараад айжа абана. Таһалга соонь эгээ энэ үедэ гурбадахи хүн абяа аниргүйгөөр марьяахадажа ороод, гартахи дэбтэрнүүдыень хам шүүрэн абахаяа ойро ерэһээр һанагдаба. Орон дээрээ һуужа уншана:

—«Хатуу сэдьхэлтэ помещик, айжа һурдыш: шамайе үзэн ядажа буруушаан гэмнэхэ бодолые таряашан бүхэнэйшни духада би харанаб». Ваня, би энээниие хаанашьеб уншаһан гү. али эдээхэн мүрнүүд тухай дууламан байнаб.

— Дворянска Собраниин гэрэй сагаан ханада бэшээтэй байһыень һанана гүш?... Хоёр жэлэй саана пасхын үедэ...

— Зүб, зүб... һананаб...

— Зай, уншыш, саашань...

Тугаар һая уншаһан газараа Доржо алдажа, тон ондоо хуудаһа таамаг нээжэ уншана:

—«Эрьен тойрон байгаалиие обёорон харахадаа минии сэдьхэл хүн түрэлтэнэй хүндэ зоболонгоор хүндүүлхэйтэн үбдэнэ. Хараһан үзэһэнөө мухарюулжа үзэхэдөө хүнэй ядарал гээшэ тон тиимэл хүнһөө гарадаг, хүнүүд гээшэ тойроһон байдалаа сэхээр шүүмжэлэн хаража шаданагүй гэжэ би ойлгооб».

— Аалиханаар унша...

— Аалиханаар, шэбэнэжэ һагад уншана бэшэ гүб?

Доржо аалиханааршье һаа, нүхэрэйнгөө дуулахаар дуугарна:

—Дуулана гүш, энэшни, хүнэй ядарал зоболон гээшэ үйлэ хубиһаа, анханай табисуурһаа бэшэ, харин орон соохи байдал дээрэһээ дулдыдана гэжэ хэлэнэ.

—Энэ баатар хүниие, Иван Алексеевич, эгээл хэнтэй адли гэжэ жэшээлхээр гээшэб?

— Прометейдэл адли хүн даа.

— Зүб лэ даа. Иван... Теэд лэ Прометей хадаа ухаа бодол соо бии болоһон герой ха юм. Харин Александр Радищев хадаа ши бидэ хоёртол эхын умайһаа түрэһэн, манай энэ газар дээгүүр ябаһан, түрэл арадайнгаа хүбүүн, үншэрһэн ядарһан хамагай үнэнтэ ханинь болоно бшуу.

— Доржо, энээниие уншаһан хүн бүхэн «Би юрэдөө хэн гээшэбиб, гэжэ өөрөө өөрһөө асууха болодог. Мүн тэрэнэй удаа яагаад иимэ байгаа» гээшэб гэжэ һонирхохо юм... Зай, бишни ябаһуу... Ши нарилжа унша...

— Һанаагаа бү зобо...

Хоёр нүхэд гар гараа барисалдана.

Иван Кондратьевай гараһанай һүүлдэ Доржын толгой соо олон бодолнууд худхалдан үлхэлдэн ерэжэ, бэе бэеэ тайлбарилан гэрэлтүүлһэншье, бэе бэедээ эсэргүү хажаршье бодолнууд үрисэлдэн хабирасалдан хүлгэнэ. Боро дэбтэрээ дэрэ дороо нюугаад, Доржо түр зуура нюдөө анин орон дээрээ хэбтэнэ.

Дүшэн гурбан жэлэй урда тээ Илимскэ острогто хаагдан зобоогдоһон ород арадай шэн зоригто хүбүүн Александр Радищев иигэжэ залуу Доржын ажабайдалда үни удаан жэлнүүдтэ мартагдахагүйгөөр эсэгэ хүнэй эрэлхэг шэрүүн һургаал үгые хэлэн ерээ бэлэй.

*) Прометей (шажанай домог). Хүн зоной ядаралые багалдхахын түлөө тэнгэриин гал хулуућанайнгаа түлөө хабсагайда хадагдаһан юм гэдэг. Геракльын сүлөөлэн табитар тэрэнэй эльгые бүргэд тоншон эдижэл байһан юм гэһэн аман үгэ бии юм.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

Манай календарь

В. М. БЕХТЕРЕВ

(Түрэһөөр 100 жэлэйнь ойдо)

Мүнөө поликлиникэ, больница бүхэндэ, айлайшье аптечкэ бүхэндэ «бехтеревкэ» гэжэ эм бии болонхой. Энэ эмые эгээл түрүүшынхиеэ ородой мэдээжэ эрдэмтэ — невропатолог, психиатр Владимир Михайлович Бехтерев хэрэглэжэ эхилһэн байна. Мүнөөдэр тэрэнэй түрэһэнһөө хойшо 100 жэлэй ой гүйсэбэ.

В. М. Бехтерев өөрынгөө бүхы наһан соо нервнэ системэ шэнжэлһэн байха юм. Эрдэмтэ хадаа нервнэ олон үбшэ тодорхойлһон, тэдэниие хайшан гэжэ аргалха тухай заажа үгэһэн байна. Бехтерев хүнэй ууураг тархи шэнжэлхэ зуураа, психическэ элдэб үбшэн ууураг тархиин гэмтэһэнһээ болоно гэжэ тодорхойлоо һэн.

В. М. Бехтерев бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ эрдэмтэ болоһон юм. Залуу, мүн дүй дуршэлтэй врачнар үбшэ тодорхойлжо, аргалжа һурахаяа тэрэнэй клиникэдэ хаа хаанаһаа ерэдэг байгаа. В. М. Бехтерев, мүнөө тэрэнэй нэрээр нэрлэгдэһэн Психоневрологическа институт научна хэдэн бүлгэмүүдые эмхидхэһэн, тусхай журналнуудые хэблэн гаргажа эхилһэн юм. Эдэ журналнууд манай ороной наукын хүгжэлтэдэ ехэ үүргэ дүүргээ.

В. М. Бехтерев Агууехэ Октябрьска революциин һүүлээр илангаяа ехэ ажал - ябуулга хэһэн байна.

В. М. Бехтерев 1927 оной декабриин 24-дэ наһа бараһан юм.

Хурьгад олоороо абтажа эхилбэ

Хонёор олон Маленковой нэрэмжэтэ колхоздо (Кяхта) хурьгад олоороо абтажа эхилээ. Ара Булаг гэжэ нютагта байрладаг нүхэр Токтохоевой даадаг отарада 82 хурьган абтаа. Суута хонишон Бүтэд Гармаевагай отарынхид 75 хурьга, мүн Балдановай отарынхид 57 хурьга абаа. Хурьгадынь гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэнэ. **Д. Болхоев.**

ШЭНЭ НОМУУД

Бурят-Монголой номой хэблэл шэнэ номуудые олоор гаргаба. Тэрэ тоодо Л. Щербаковой—«Атомна хүсэн хүнэй ашa туһада хэрэглэгдэнэ» гэжэ һонирхолтой ном бии. Мүн «Бурят- арадай үльгэрнүүд тухай» гэһэн А. Улановай ном Эхирит-Булгадай, Үнгын, Хориин бурядуудай үльгэрнүүдһээ бэшэгдэнхэй.

Тэрэшэлэн Шираб Нимбуевай—«Шэгшыхэн хүбүүн», Цокто Номтоевой—«Эдэбхитэд» гэжэ номууд хэблэлһээ гаргагдаба.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XI сесси

НЬЮ-ЙОРК, январиин 29. (ТАСС). Эзэмдэһэн газарһаа сэрэгээ гаргаха тухай ООН-эй абаһан резолюциие Израиль дүүргэхэһээ арсаһан байна. Энээнһээ боложо, Дүтын Зүүн зүгтэ тохёолдоһон байдал Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэр үдэрэй заседани дээрэ үргэлжэлүүлэн зүбшэн хэлсэгдээ.

Израилиин түлөөлэгшэ Эбан үсэгэлдэр пленарна заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Газа шадарһаа, мүн Синайска хахад аралһаа правительствомнай сэрэгээ гаргахаяа һананагүй гэжэ дахин мэдүүлээ.

США-гэй түлөөлэгшэ Лодж Израилиин түлөөлэгшые сүм дэмжэһэн байна.

Саудовска Аравиин түлөөлэгшэ Деджани үгэ хэлэхэдээ, Египедэй газарһаа Израилиин сэрэгые бултыень гаргаха тухай Генеральна Ассамблейн резолюци заатагүй дүүргэгдэхэ ёһотой гэһэн эрилтэ табяа.

НЬЮ-ЙОРК, январиин 30. Дүтын Зүүн зүгтэ тохёолдоһон байдалые Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэр үглөөнэй пленарна заседани дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ.

Ирагай түлөөлэгшэ Джемали мүнөөдэр түрүүн үгэ хэлэжэ, Израилиин ябуулгые буруушаагаа.

Һүүлээрнь советскэ делегациин толгойлогшо В. В. Кузнецов үгэ хэлээ. Хэрбээ Израилиин эрилтыень зүб гэжэ тоолохо болоо һаа, ондоо орондо добтолон орохо ябадалые һайшааһан шэнгеэр харагдаха байна гэжэ В. В. Кузнецов онсолон тэмдэглэбэ. Тиимэһээ Египедтэ эсэргүү ябуулгаяа Израилиин мүнөө хүрэтэр болюулаагүй байһые буруушаажа, эрид шууд хэмжээ абаха гээшэ ООН-эй арюун уялга болоно гэжэ нүхэр Кузнецов хэлэбэ.

ГДР-тэ Маркс, Энгельсын зохёолнуудай суглуулбари шэнээр хэблэгдэжэ байна

БЕРЛИН, январиин 30. (ТАСС). Научна социализмын үндэһэ һуури табигшад Карл Маркс Фридрих Энгельс хоёрой зохёолнуудай суглуулбари шэнээр хэблэгдэхэнь гэжэ «Нейес Дейчланд» газетэ мэдээсэнэ. Зохёолнуудай нэгэдэхи том хэблэгдээд байна. Германиин социалистическэ нэгэдэмэл партиин ЦК-гэй шиидхэбэреэр ГДР-эй марксизм-ленинизмын институт зохёолнуудай суглуулбариие хэблэлдэ бэлэдхээ юм. Маркс, Энгельсын зохёолнуудай суглуулбарида 30 том орохо.

Немец хэлэн дээрэ энээнһээ урагша хэблэгдээгүй Маркс, Энгельсын хэдэн хүдэлмэри зохёолнуудайнь шэнэ суглуулбарида оруулагдаха юм.

Сенадай комиссинууд США-гэй гадаадын политикые шалгажа үзэхэ гэжэ шиидхэбэ

ВАШИНГТОН, январиин 30. (ТАСС). Һүүлэй 10—11 жэлэй турша Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэ США-гэй ябуулжа байһан гадаадын политикые тон наряар шалгажа үзэхэ тухай шиидхэбэри абаба. Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хэрэгүүдые болон гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг сенадай комиссинууд энэ шиидхэбэриие үсэгэлдэр нэгэн дуугаар абаһан байна.

Алжирай ажалшадай бүгэдэниитын забастовко

ПАРИЖ, январиин 29. (ТАСС). Сүлөөрэлгын национальна фронтын уряалаар бүхы Алжир соо үсэгэлдэр эхилһэн бүгэдэниитын забастовко засагаархидай болюулха гэжэ хэды оролдобошье, үргэлжэлһөөр зандаа. Алжирта национальна бэеэ даанхай байдал олгохо тухай эрилтэ забастовкодо хабаадагшад табина.

Алжир городой арабска кварталнууд хон жэн. Гансал Франциин сэрэгэй харуул, мүн сэрэгэй ашаанай машинанууд ябана. Тэрээгүүр ябаһан бүхы хүнүүд тон наринаар нэгжэгдэнэ. Магазинуудай олонхинь хаагдаа. Солдадууд болон полициинхид зарим наймаашадые хүсөөрөө баадхан лавкануудынь нээлгээшье һаань, юумэ абахаяа хүнүүд оройдоо ерэнэгүй. Автомашинанууд дээрэ шангаар хэлэдэг олон микрофонуудые тодхожо, ажалдаа гарагты гэжэ алжирецуудые уряалаашье һаань, ажалдаа гараагүй һаагнай хэһээхэбди гэжэ занаашье һаань, нилээдгүй олон алжирецууд үсэгэлдэр, мүн мүнөөдэршье бастовалаа. Константина гэжэ департаментда түмэр замай болон автомобильна транспорт, мүн гүрэнэй эмхи зургаануд хүдэлхэеэ болинхой. Эндэхи забастовкодо хабаадагшад тон нягтаар эмхидэн жагсанхай.

Алжирта, тэрэшэлэн хэдэн томо томо бусад городуудта забастовко дарахын түлөө Франциин засагзархид хэмжээнүүдые абажа эхилбэ. Тиигэжэ Оранда 100 хүн арестовалагдаа.

Сүлөөрэлгын национальна фронтын уряалые мүн Францида ажаһуудаг алжирецууд тон эдэбхитэйгээр дэмжэнэ. «Рено» болон «Ситроен» гэжэ заводуудта хүдэлдэг алжирецуудай олонхидынь хүдэлмэридөө гаранагүй. Лилль городто полициинхид 300 гаран хүниие арестовалаа. Нор гэжэ департаментда үгэсэлдэр хамта дээрээ 700 хойто африкынхид арестовалагдаа. Парижда үсэгэлдэр 500 арабууд арестовалагдаа.

Венгриин сүлөөтэ профсоюзуудай бүхэвенгерскэ союзай пленум дээрэ Я. Када[р] үгэ хэлэбэ

БУДАПЕШТ, январиин [...] (ТАСС). Венгриин хүдэлмэри[...] таряашанай революционно пр[...]тельствын түрүүлэгшэ Я. Кадар [...]лөөтэ профсоюзуудай бүхэвен[...]скэ союзай 10 пленум дээрэ үг[...]лээ. Тэрэ үгыень Будапештын [...] тэнүүд мүнөөдэр толилбо.

Хархис этэгээдүүдые дарахы[...]лөө тэмсэжэ эхилхэдэмнай, хү[...]мэришэдэй эмхи зургаанууд гэ[...]бди гэжэ бэеэ тоолобошье, үнэ[...] хархис этэгээдүүдтэ туһалха зо[...]готой ябуулга хэжэ байһан х[...] организацинууд, бүлэглэлнүүд [...]һан юм. Будапештын хүдэлмэр[...]нэй центральна совет гэдэг [...] иимэ организаци байгаа гэжэ [...]лоноб гэжэ Янош Кадар хэл[...] Энэ соведэй гэшүүдынь булта [...] хүдэлмэришэдэй хэрэгтэ урба[...] дайсад байгаа гэжэ би хэлэхэ [...]һэгүйб. Тиигэбэшье, тус орг[...]зациин бүхы ябуулгань хар[...] зорилгоор бэелүүлэгдэдэг ба[...] гэжэ бидэ булта мэдэнэбди.

Предприятинуудта партиин [...] али профсоюзай ямаршье орг[...]заци байхагүй ёһотой гэһэн эр[...] хархис этэгээдүүд табиһан ба[...] Хүдэлмэришэн ангиин байгаа [...]та, тэрэнэй партинь байха ёһ[...] гэжэ би тиихэдэ мэдүүлээ [...] Профсоюз тухай мүн лэ тиимэ[...] намжа баримталдагби.

Югославиин нүхэд хүдэлмэр[...]нэй совет тухай маанадһаа о[...] һанамжа баримталдаг байна [...] Кадар тэмдэглэбэ. Хүдэлмэр[...]нэй центральна соведэй гарта [...] саг үгөө һаа, зүб байгаа гэжэ [...]дель тоолоно. Гэбэшье, хүдэ[...]ришэнэй центральна соведэй я[...] үүргэ дүүргэһыень Югославиин [...]хэд Венгридэ байһан бидэнэр [...]ги һайнаар мэдэхэгүй байна б[...]

Ноябриин 3-да правитель[...] байгуулхадаа, бидэниие баглаа [...]сэгээр хэншье амаршалха үгы [...] бидэ мэдэжэ байгаабди гэжэ Я[...] Кадар саашань үргэлжэлүүлэн [...]лэбэ. Тиигэбэшье, зүб хэрэгэй тү[...] тэмсэжэ байгаа хадамнай, ара[...] бидэниие ойлгожо, һайшааха [...] гэжэ этигэһэн дээрэһээ, хархис [...]гээдүүдтэй эрид тэмсэжэ, Венгр[...] пролетариадай диктатурые [...] гаалжа шадаһан байнабди.

Хүдэлмэришэдэй засагые, [...]дай-демократическа байгуула[...] бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһалхы[...] профсоюзай гэшүүдые Кадар ү[...]гөө түгэсхэлдэ уряалба.

***

★ СПОРТ ★

Баскетболоор түрүү һуури эзэлхын түлөө тэмсэл

Паровозо-вагонно заводой Культурын ордондо баскетболоор үбэлэй сезоной түрүү һууриин түлөө мүрысөөн захалба. Энэ мүрысөөндэ 39 команда гурбан бүлэг боложо таһараад наадаха юм.

Нэгэдэхи группада «Буревестник», пединститут, зооветинститут, түмэр замай техникум, ПВЗ-гэй «Локомотив», 2-дохи группада — «Звезда», «Ажалай резерв», «Байкал» командканууд, мүн түрүүшын группада оролсоһон коллективүүдэй 2-дохи командануудынь наадаха, 3-дахи группада—городой һургуулинуудай командканууд оролсоно.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр пединститудай эхэнэрнүүдэй—1-дэхи, түмэр замай техникумэй командканууд уулзаа. Тиин институдайхид 74:6 гэһэн тоотойгоор шүүгээ. Эрэшүүлэй командануудай хоорондо болоһон мүрысөөндэ түмэр замай техникумэй, пединститудай, мүн «Авангард» командканууд илалтануудые түйлаа. **Е. Николаев.**

Шатаршадай мүрысөөн

Шатараар городой түрүү һуури эзэлхын түлөө боложо байһан мүрысөөн хэзээ хэзээнэйхиһээ һонирхолтойгоор үнгэржэ байна. Наадагдаһан парти бүхэн эрид шанга тулалсаагаар дүүрэнэ.

Гурбадахи уулзалгада городой хуушанай шатаршан Цыденов Садыковтай һайнаар наадажа тэрэниие шүүгээ.

Шнайдер Любимовые, Шадрин Пронинные, Самарин Давыдовые, Цырендылыков Норкиные, Черноскутов Дымбрыновые шүүгээ.

Аминов Мамиловтай, Яблощевский Мельниковтэй ехэ һонирхолтойгоор наадаба. Эсэстээ Мамилов Мельников хоёр шүүгдээ. Мадаев ехэ болгоомжотойгоор наадажа, Цыденовые шүүгээ.

Мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһан Трубин—Иванов, Аюрзанайн—Власов гэгшэдэй уулзалганууд олоной анхарал хандуулба. Трубин французска парти захалаад, тэрэнээ эсэстэнь хүргэжэ шадангүй, муу байдалда орошоод эрид хамгаалга хэбэ. Иванов тэрэниие һамбаашалжа, илалта туйлаа. Аюрзанайн эдэбхитэйгээр наадажа, партяа тэнсэлгээр дүүргээ.

Карпов — Житомирский, Хабухаев—Манжигеев, Гармаева—Колтович гэгшэд тэнсээ.

Гурбадахи уулзалгын удаа Шадрин Иванов хоёр 3—3 очконуудтай, Гармаева, Колтович, Яблощевский, Самарин, Аминов, Аюрзанайн, Власов гэгшэд 2,5—2,5 очконуудтай болоод байна.

А. Игумнов.

БОКСООР ТҮРҮҮШЫН УУЛЗАЛГА

Кяхта городто боксын секцинүүд хүдэлмэрилжэ захалһаар хоёр жэл боложо байна. Мүнөө энэ һонирхолтой спортдо 70 гаран хүн хабаадалсана. Һаяхан городой Культурын байшанда боксёрнуудай түрүүшын уулзалга болоо.

Үсэд шанга тулалдаанай һүүлээр бурят дунда һургуулиин спортсменүүд шалгаржа, түрүү һуури эзэлээ.

И. Бадмаев.

Германиин Федеративна Республика. Шлезвиг-Гольштейн нютагай 30 мянга гаран металлистнуудай забастовко соносхоһоор гурбан һара үнгэрбэ. Ажабайдалыемнай һайжаруулагты гэһэн эрилтэ тэдэнэр табина. Баруун Германида дайнай һүүлээр болоһон забастовконуудһаа энэ забастовко эгээ удаан үргэлжэлжэ байна. Мүн тэрээндэ олон хүн хабаадана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Килэдэхи Ховальдтс веркен гэжэ заводуудай үүдэндэ хүдэлмэришэд харуулда байна. **Кейстон агентствын** фото.

Тобшо мэдээсэлнүүд

★ Баруун Германида хориг[...] доһон коммунистическэ пар[...]тиин хүдэлмэрилэгшэ урдан ябаһан Отто Ганс гэгшэ хоё[...] жэл нэгэ һара һуухаар түрмэд[...] хаалгаба гэжэ Баруун Герма[...]ниин хэблэл мэдээсэнэ. Болзо[...]ройнгоо хүсэһэнэй һүүлээр От[...]то Ганс полициин хинамжа до[...]ро түрмэһөө табигдаха. «Гү[...]рэндэ эсэргүү ажал-ябуулг[...]хэбэ» гэжэ О. Ганс гэмнэгдэ[...]

★ Саудовска Аравиин ко[...]роль Сауд Нью-Йорк ерэ[...] Хоёр оронуудай харилсаан ту[...]хай Америкын тусхай түлөө[...]лэгшэдтэй Сауд хэлсээ хэхэн[...]

★ Франс Пресс агентствы[...] Даккаһаа (Зүүн Пакистан) мэ[...]дээсэһэнэй ёһоор, Зүүн Пакис[...]танай «Адамджи» гэжэ Ази[...] дотор эгээн томо джутова фаб[...]рикын 4000 хүдэлмэришэд за[...]бастовко соносхоо. Фабрикы[...] үмэнэ тэдэнэй табиһан эрилт[...]нүүдыень, тэрэ тоодо юумэнэ[...] үнэтэй болоһон дээрэһээ с[...]лингыень дээшэлүүлхэ гэһэ[...] эрилтые фабрикын дирекции[...] дүүргэхэеэ арсаһан дээрэһээнь[...] тэдэ хүдэлмэришэд бастова[...]лаа.

★ Мадрас городой универси[...]тедэй зуун жэл гүйсэһэн ой[...] Индиин олониитэ тэмдэглэб[...] гэжэ Индиин информационн[...] бюро мэдээсэнэ. Университе[...]дэй зуун жэлэй ойн баяр тэм[...]дэглэхэеэ 15 мянга гаран эр[...]дэмтэд, студентнэр, наукы[...] элдэб түлөөлэгшэд сугларһа[...] байна.

★ ДРВ-гэй культурын бол[...] искусствын ажал-ябуулагша[...]дай национальна хоёрдох[...] съездын бэлэдхэлэй комите[...] Урда Вьетнамай культурын[...] искусствын ажал-ябуулагшад[...]та бэшэг бэшэжэ, февраль һа[...]рада Ханойдо болохоёо байһа[...] съездэ хабаадалсахыень ури[...]ба. Хойто болон Урда Вьетнамай культурын, искусствы[...] ажал-ябуулагшадай хоорондо холбоо байгуулха тухай асуу[...]дал съезд дээрэ зүбшэн хэлсэг[...]дэхэ байна.

(ТАСС).

***

КИНО

„ПРОФЕССОР ЦЗЯНАЙ БҮЛЭ“

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро тэмсэжэ байһан Хитадай ажалшан арадай хэрэгые зүб гэжэ ойлгохо болотороо, Хитадай интеллигенциин гаталһан орёо тойруу замынь нэгэ интеллигентын бүлын жэшээ дээрэ һаяхан гараһан «Профессор Цзянай бүлэ» гэжэ Хитадай уранһайханай фильм соо харуулагдана. Тус фильмые Шанхайн киностуди гаргаа юм.

Эрдэм бэлиг шудалжа, профессор болоод, гэр бүлэтэй, үри хүүгэдтэй боложо түбхинэбэшье, арад зонойнгоо мүлжэгдэн зобожо, харанхы мунхаг байһыень харахадаа, профессор Цзянай эльгэ зүрхэниинь үбдэдэг байгаа. Тиихэдээ, арад зоноо гансал эрдэм болбосоролтой болгобол, тэрэ зол жаргалаа олохо гэһэн буруу бодолые профессор Цзян баримталдаг байһан дээрэһээ, арад зоной зэбсэгтэ тэмсэлые буруушаадаг байба.

Тиигэжэ, университедтэ ном заагаад лэ ажаһуужа байха үедэнь, 1937 ондо Японой хархисууд Хитадта добтолжо, Цзянай түрэл Шанхай городые эзэмдэнэ.

Цзянай ном заадаг университедынь американска «шажан мүргэлэй» түлөөлэгшэдэй тогтооһон университет байгаа. Тиимэһээнь, американец Хокс хуулита ямаршье тушаалгүйшье һаа, тэрэ университедэй бүхы хэрэгынь мэдэжэ байдаг хүн байба. Шанхайе Японтоной эзэмдээд байхада, университедэй үндэр хашаагай саана шэбээлээд, городто юуншье боложо байг—«намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гээд лэ байха бэшэ, харин университедээ хааха ёһотойбди гэжэ профессор Цзян эрдэмтэдэй совет дээрэ хэлэнэ. Харин американец Хокс университедые хаахагүй, японгуудтай хэлсээд, һуралсал үргэлжэлүүлэгдэхэ ёһотой гэнэ. Гэбэшье, профессор Цзяниие хэдэн хүн дэмжэжэ, университет хаагдаха болоно.

Студентнэртээ һүүлшынгээ хэшээл үнгэргэхэдөө, Хитадай һаруул һайхан ерээдүйн түлөө таанад гадаадын эзэмдэгшэдтэй тэмсэхэ ёһотойт гэжэ профессор Цзян хэлэнэ.

Профессор Цзян маниие үзэн ядадаг хүн гэжэ японтон мэдээд, Цзянай гэртэнь нэгжүүл хэжэ, өөрыень түрмэдэ хаажархина.

Олон жэлдэ түрмэдэ байхадаа, профессор Цзян коммунист Янтай танилсана. Японтоной Шанхайһаа тонилходонь, профессор түрмэһөө табигдажа, гэр бүлэдөө бусаба. Ехэ хүбүүниинь японтоной байхада городһоо гаража ошоһоор һураггүй. Һамганиинь хара ажал хэжэ, үлэгшэ хоёр хүбүүдэйнгээ хоолойень тэжээдэг байгаа.

Һахал һамбайгаа ургажа, танигдахаар бэшэ болотороо зүдэршэһэн профессор Цзян гэртээ ерэхэдээ, «эрхэ сүлөөдэ ябажа, гэр бүлэтэй байха гээшэ ямар ехэ жаргал гээшэб гэжэ түрмэдэл ойлгобоб» гэжэ хэлэнэ.

Дайсадшье тонилжо, одоошье зол жаргалтай болобобди гэжэ тэдэнэй баярлажа байтарынь, гоминданай хархисууд дотоодын шуһата дай эхилбэ гэһэн мэдээн дуулдана.

Гоминданай хархисуудта американска империалистнууд буу зэбсэгээр, мүнгэ зөөреэр ехээр туһална.

Түрмэдэ хаалгажа, үни удаан зобоходоо, мүн тэндэ коммунист хүнтэй зол талаангаар ушаржа, олон юумэ мэдэхэ болобошье, гоминданай хархисуудтай эрид шууд тэмсэхэ ёһотой гэжэ профессор Цзян үшөөл ойлгоногүй. Америкэ гээшэ эрхэ сүлөөдэ дуратай, арадтаа эгээн ехэ эрхэ олгоһон орон гээшэ гэжэ тэрэ буруу ойлгоно. Тиимэһээнь, Хитадай доторой дайнда Америкын оролсоо хада, дайншье түргэн дүүрэхэ байха гэжэ профессор һанана. Гэбэшье, дайн олон жэлдэ үргэлжэлжэ, арад зониие үлэсхэлэн хооһон, хүндэ хүшэр байдалда оруулба. Университедэй студентнэр эрхэ сүлөөгүй үлэсхэлэн хооһон иимэ байдалые тэсэжэ ядаад, нэгэтэ бүгэдэ сугларжа, саашадаа юу хэхэеэ шиидхэхын тулада суглаа хэнэ.

Профессорэй бага хүбүүн Сы Юань мүн тэрэнэй үеын нүхэр басаган Вань Фан хоёр үгэ хэлэжэ, һургуулидаа ерэхэеэ болие, забастовко хэе, ректорадай үмэнэ хэдэн эрилтэнүүдые табия гэжэ халуунаар дурадханад. Тэдэ эрилтэнүүдынь ямар бэ гэхэдэ, студентнүүдэй эрхэ сүлөөнь хаһаһан хатуу шэрүүн журамые болюулха, суглаа хэхэ, мүн элдэб бүлгэм боложо эмхидхэхэдэнь студентнүүдые хорихогүй гэхэ мэтэ.

Тэрэ суглаандань ерээд, зоной аяар арада һуужа байһан профессор Цзян гэнтэ бодожо үгэ абаад, тэдэниие хорино. Забастовко хэнгүй, ректорадтай зохидоор хөөрэлдөө һаатнай, эрилтыетнай хангаха байха гэнэ.

Хүбүүниинь эсэгээ эрид буруушаажа, түрмэ түдэгөөр тулижа зобожо ябаһанаа ерээшье һаа, юумэнэй ушар ёһые үшөө ойлгоногүйш гэжэ эсэгээ шүүмжэлнэ. Эсэгэнь хүбүүндээ голхорон гомдожо, ехээр абиртажа, сэдьхэлээ харанхы болгон, үгэ дуугүй гараад ябашана.

Ректорадта ерэхэдэнь, эрдэмтэдэй совет сугларһан, буһалгаата студентнэрые яажа номгоруулхамнайб гэжэ хөөрэлдэжэ байба. Эгээ эдэбхитэй студентнэрые университедһээ гаргаха гэжэ шиидхэхэдэнь, профессор Цзян тиимэ эрид хэмжээ абахагүй ёһотой, тэдэнээр хөөрэлдэбэл болоо гэнэ. Тиихэдэнь юумэ ехээр бү шаша, ехээр хүхеэ һаашни, хүбүүншни түрмын хашаагай саана оршоходоо болохо гэжэ тэрээндэ заналта хэнэ.

Профессор Цзян гэртээ ерэжэ, үни удаан бодолгодо хатан һуутарнь, түрмэдэ сугтаа һууһан коммунист нүхэрынь хүрэжэ ерэнэ. Тэдэнэр хитад заншалай ёһоор сай уужа хөөрэлдэнэ. Чан Кай-шиин хархисуудтайшье, мүн тэдэниие дэмжэһэн американецуудтайшье эрид шууд тэмсэхэ ёһотой, хүниие хайрлаха үмэгшэлхэ сэдьхэл дайсадта түрүүлхэ гэжэ оролдоһоной хэрэггүй гэжэ коммунист Ян хэлэнэ. Сухарилтагүй эрид тэмсэһэндэнь, студентнэрые тэрэ магтана. Тиигэжэ, профессорэй һанал бодол ехээр хубилна. Студентнэрэйударидагшанарые тушаажа, түрмэдэ хаахань гэжэ дуулаад, профессор энээн тухай тэдээндэ дуулгахаяа мэгдэн ошоно. Студентнүүд ехэ талмай дээрэ олоороо сугларжа, демонстраци хэхэеэ жагсажа байба. Хүбүүнэйнгээ нүхэр басагые хажуу тээшэнь дуудажа абаашаад, болгоомжотой ябагты гэжэ һэргылнэ. Тиигэһээр байтар, студентнэршье һүртэй, огсом дуунуудые дуулалдаһаар, дотоодын дай дары болюулха, арад зониие эдеэ хоолоор, эрхэ сүлөөгөөр хангаха гэһэн уряа лозунгнуудые, улаан тугуудые намилзуулан, городой үйлсэнүүдээр ябажа эхилбэ.

Энээниие хаража, марган үни удаан хүдэлэнгүй зогсожо байһанаа, профессор Цзян мүн лэ жагсаалда орожо, түрүүшын зэргэдэнь студентнэртээ хүтэрэлдэн дундань ябана. Буу зэбсэгтэй чанкайшистнууд тэдэниие амадан угтажа, тулалдаан болоно. Үбгэнөө, хүбүүгээ бэдэржэ ерэһэн профессорэй һамгые нэгэ чанкайшист сээжэ руунь ёборон унагаажархина. Тэрэниие харажархихадаа ухаа алдан, профессор гүйжэ ошоходоо, чанкайшистын унагаажархиһан саарһанда орёолтотой юумэ обёорно. Тэрэниие абажа харахадань, эдэбхитэй студентнэрэй фотокарточканууд байжа байба. Энэнь университедэй зонхилогшод студентнүүдэй документһээ карточкануудые хулуужа абаад, гоминданай засагта үгэһэн байба.

Гоминданайхид профессорэй хүбүүе хэдэн нүхэдтэйнь хамта гар хүлыень хуха мушхан түлхин ёборон, бүтүү машинада һуулгаад, түрмэдэ абаад ябашана.

Энэ сагһаа хойшо профессорэй үзэл бодолдо эрид хубилалта боложо, чанкайшистнуудтай, мүн тэдэниие дэмжэгшэ американецуудтай эрид шууд тэмсэхэ гэжэ шиидэнэ. Тиигээд студентнэртээ лекци уншахадаа, гоминданай хархисуудтай, Американ эзэмдэгшэдтэй тэмсэхыень студентнэрээ сэхэ уряална.

Манай бодото, үнэн сэхэ ханимнай Америка бэшэ, харин агууехэ Советскэ Союз гээшэ гэжэ заана. Лекциин һүүлээр басагантаяа гэртээ бусажа ябатарынь, хорото гоминданай тагнуулшан тэрэниие тодожо буудаад, хүндөөр шархатуулна. Гэртээ асаргдаад, гэрээд үгэеэ хэлэхэдээ, хүнэй шуһан гээшэ дэмы адхардаггүй юм; һаруул һайхан байдалтай, Хитадай агууехэ түрүү гүрэн болохо сагые үзэхэ хубигүй байһандаа гашууданаб гээд наһа барашана.

Тэрэнэй һүүлээр уданшьегүй гайхамшагта һайхан, дорюун хүгжэм зэдэлжэ, шад Улаан тугуудаа намилзуулһан Хитадай арадай-сүлөөрэлгын арми Шанхайда орожо, арадай засагай илалтаар түгэсэжэ, сүлөөтэ һайхан саг ерэжэ, профессор Цзянай бүлынхид гэртээ сугларба. Ехэ хүбүүниинь арадай армида алба хэнэ. Бага хүбүүниинь түмэр зам дээрэ хүдэлнэ. Мүн басаганиинь медицинскэ сестрагаар ажаллана. Тиигэжэ зол жаргалтайнууд, сэдьхэл дүүрэн амгалан тайбан ажал эрхилэн һуутарнь, 1950 ондо Америкын эзэрхэг түримхэйшүүл Корейдэ дайгаар ороһон байгаа. Профессор Цзянай гурбан хүүгэд бултадаа ахадүү корей арадтаа туһалха гэжэ һайн дураараа Корей ошоно.

Хүүгэдээ дайнай газар руу бултыень табихадаа, сэдьхэл зүрхэниинь хэды үбдэбэшье, «дайгаа даража, даагаа һүүлдэжэ, илалта туйлаад элүүр мэндэнүүд бусаарайгты» гэжэ эхэнь һайн һайханаар юреөгөөд үлэнэ.

Үдэр саг үнгэржэ, олон һара болоһон хойно, Америкын добтологшодые үлдэжэ намналсаһан хүбүүдынь элүүр мэндэнүүд эхэдээ бусажа ерэнэ. Зохёон байгуулхы ажалаа эрхилэн, зол жаргалтайгаар ажаһууһыень харуулан фильм дүүрэнэ.

«Эрдэни элэхэ бүреэ үнгэ орохо, эрэ хүн зобохо бүреэ ухаа орохо» гэжэ бурят зон үнинһөө хойшо хэлсэдэг. Энэ оньһон үгын тон зүйтэй зүб байһыень, тус фильмын удха гэршэлнэ. Революционершье, тэмсэлшэшье бэшэ байһан профессор Цзян олон бэрхэшээлнүүдые дабан гаража, гасалан зоболон эдлэһээр, Хитадай зол жаргалай түлөө тэмсэгшэдэй түрүүшын зэргэдэ һүүлэй һүүлдэ ороно.

Энэ фильмдэ хабаадаһан артистнууд сэдьхэл доһолгомоор, үнэн зүбөөр наадана. Илангаяа эхын рольдо наадаһан артистка Бо Ян, мүн профессор Цзян болоһон артист Чжао Дань гэгшэдэй наадые онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Залуу студентнэрэй рольдо наадаһан артистнууд мүн лэ һайнаар наадана.

Бэеэ бэедээ хэршье дуратай һаа, гэр бүлынгөө байдалаар хизаарлаад лэ байхадаа бэшэ, харин ажалшадай агууехэ тэмсэлдэ хүсэеэ нэгэдүүлэн, хоюулаа хабаадаал һаа, эдир хүбүүн басаган хоёрой инаг дуран бодото зол жаргал асардаг гэһэн бодолые Сы Юань (артист Фэн Сяо) Вань Фан хоёрой инаглан дурлалсаһанай жэшээ дээрэ фильм соо харуулагдана.

Фильмдэ гоё һайхан, ирагуу хүгжэм үе үе гуниглан, үе үе баяртай дорюунаар наадажа экран дээрэ боложо байһан үйлые, мүн геройнуудай сэдьхэлэй байдалые ойлгоходо ехээр туһална.

Манай агууехэ хани—хитад арадай иимэ гүнзэгы сэсэн удхатай, уранһайханаар хэгдэһэн фильм зохёожо шадаһандань бидэнэр омогорхон, үнэн зүрхэнһөө баярлажа, үшөө олон иимэ һайн фильмнүүдые табихыень хүсэнэбди. Манай республикын ажалша, малша арад энэ фильмые һонирхон хараха байһаниинь дамжаггүй.

Л. ШАГДАРОН.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНО[В]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—37-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00337. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 53